

Bruksela, 16 czerwca 2025 r.
(OR. en)

Międzyinstytucjonalny numer
referencyjny:
2025/0162 (NLE)

10300/25
ADD 3

AELE 53
CH 19
MI 400

PISMO PRZEWODNIE

Od:	Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)
Data otrzymania:	13 czerwca 2025 r.
Do:	Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej
Nr dok. Kom.:	COM(2025) 309 annex
Dotyczy:	ZAŁĄCZNIK do wniosku dotyczącego decyzji Rady w sprawie zawarcia szerokiego pakietu umów mających na celu konsolidację, pogłębienie i poszerzenie stosunków dwustronnych z Konfederacją Szwajcarską

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2025) 309 - Annex 3.

Zał.: COM(2025) 309 annex

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 13.6.2025 r.
COM(2025) 309 final

ANNEX 3

ZAŁĄCZNIK

do

wniosku dotyczącego decyzji Rady

**w sprawie zawarcia szerokiego pakietu umów mających na celu konsolidację,
pogłębienie i poszerzenie stosunków dwustronnych z Konfederacją Szwajcarską**

PROTOKÓŁ ZMIENIAJĄCY
DO UMOWY
MIĘDZY WSPÓLNOTĄ EUROPEJSKĄ
A KONFEDERACJĄ SZWAJCARSKĄ
W SPRAWIE PRZEWOZU KOLEJOWEGO I DROGOWEGO
RZECZY I OSÓB

UNIA EUROPEJSKA, zwana dalej „Unią”,

oraz

KONFEDERACJA SZWAJCARSKA, zwana dalej „Szwajcarią”,

zwane dalej „Umawiającymi się Stronami”,

POTWIERDZAJĄC znaczenie Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób, sporządzonej w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1999 r. (zwanej dalej „Umową”);

PRAGNĄC promować kolejowy i drogowy przewóz osób i rzeczy między Umawiającymi się Stronami w zakresie stosowania Umowy;

UZNAJĄC dążenie Umawiających się Stron do przenoszenia towarów z transportu drogowego na transport kolejowy;

PRAGNĄC zachować – w odniesieniu do transportu kolejowego – wysokiej jakości system transportowy oparty na zasadach wydajności, atrakcyjności i niezawodności usług przewozu rzeczy i osób, kluczowy dla ludności i gospodarki;

UZNAJĄC konieczność doprecyzowania prawa przedsiębiorstw kolejowych do wykonywania międzynarodowych osobowych przewozów kolejowych, w tym prawa do zapewniania pasażerom możliwości wsiadania na dowolnej stacji znajdującej się na trasie międzynarodowej oraz wysiadania na innej stacji, w tym w przypadkach, gdy takie stacje znajdują się na terytorium innej Umawiającej się Strony;

UZNAJĄC, że obowiązujące prawo unijne nie wyklucza – z zastrzeżeniem przestrzegania stosownych reguł konkurencji – możliwości świadczenia przez międzynarodowe grupy usług przewozu międzynarodowego, w tym usług przewozu międzynarodowego, które częściowo składają się z usług stanowiących element cyklicznego rozkładu jazdy;

DOSTRZEGAJĄC znaczenie ułatwienia nowych usług międzynarodowego kolejowego przewozu osób, a tym samym poprawy międzynarodowych połączeń kolejowych między Umawiającymi się Stronami, przy jednoczesnym zagwarantowaniu, że nie będzie to miało negatywnego wpływu na pasażerów korzystających ze szwajcarskich usług przewozu o zasięgu wyłącznie krajowym;

DOSTRZEGAJĄC korzyści dla pasażerów, jakie mogą wynikać z otwarcia rynku świadczenia usług międzynarodowego kolejowego przewozu osób, a tym samym znaczenie, z uwzględnieniem wyjątków przyznanych Szwajcarii, zapewnienia skutecznego dostępu do infrastruktury i równych warunków działania w zakresie świadczenia takich usług;

DOSTRZEGAJĄC szwajcarską opłatę za pojazdy ciężarowe oraz cel, jakim jest zapewnienie zgodności z zasadami regulującymi pobieranie opłat za pojazdy drogowe w Unii;

UZNAJĄC zalety wynikające ze ścisłej współpracy między Szwajcarią a Agencją Kolejową Unii Europejskiej (ERA), opartej na artykule 75 rozporządzenia (UE) 2016/796 (Dz.U. L 138 z 26.5.2016, s. 1),

UZGADNIAJĄ, CO NASTĘPUJE:

ARTYKUŁ 1

Zmiany do Umowy

W Umowie wprowadza się następujące zmiany:

- 1) art. 2 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Niniejszą Umowę stosuje się do międzynarodowego kolejowego przewozu osób i rzeczy oraz do kombinowanego transportu międzynarodowego.

Niniejsza Umowa nie ma zastosowania do przewozu kolejowego osób o zasięgu wyłącznie krajowym, tj. krajowego transportu dalekobieżnego, regionalnego i lokalnego w Szwajcarii.

Niniejsza Umowa nie ma zastosowania do przedsiębiorstw kolejowych, które wykonują wyłącznie usługi przewozu miejskiego, podmiejskiego lub regionalnego na wydzielonych sieciach lokalnych i regionalnych przeznaczonych do świadczenia usług przewozowych przy wykorzystaniu infrastruktury kolejowej, lub na sieciach przeznaczonych wyłącznie do wykonywania miejskich lub podmiejskich przewozów kolejowych.”;

- 2) w art. 3 na końcu ust. 2 dodaje się tiret w brzmieniu:

„– „międzynarodowy kolejowy przewóz osób” oznacza usługę przewozu osób, w ramach której pociąg przekracza granicę między Umawiającymi się Stronami, w tym prawo do zapewniania pasażerom możliwości wsiadania na dowolnej stacji znajdującej się na trasie międzynarodowej i wysiadania na innej stacji, w tym w przypadkach, gdy takie stacje te znajdują się na terytorium drugiej Umawiającej się Strony, pod warunkiem że głównym celem usługi jest przewóz pasażerów między stacjami znajdującymi się na terytorium jednej Umawiającej się Strony a stacjami znajdującymi się na terytorium drugiej Umawiającej się Strony.”;

3) w art. 7 wprowadza się następujące zmiany:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Z zastrzeżeniem ustępów 2 i 3 Szwajcaria przyjmuje lub utrzymuje, zgodnie z artykułem 5 ustęp 2 protokołu instytucjonalnego do Umowy (zwanego dalej „protokołem instytucjonalnym”), uzgodnienia odpowiadające prawodawstwu Unii w zakresie warunków technicznych regulujących transport drogowy, jak określono w załączniku 1 sekcja 3.”;

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Szwajcaria przyjmuje lub utrzymuje, zgodnie z artykułem 5 ustęp 2 protokołu instytucjonalnego, przepisy odpowiadające prawodawstwu Unii w zakresie kontroli technicznych pojazdów, o których mowa w załączniku 1 sekcja 3.”;

4) w art. 9 wprowadza się następujące zmiany:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Międzynarodowy zarobkowy przewóz drogowy rzeczy, jak również przejazdy bez ładunku między terytoriami Umawiających się Stron, odbywają się na podstawie zezwolenia unijnego, którego wzór znajduje się w załączniku 3, zgodnie z prawodawstwem Unii, o którym mowa w załączniku 1, lub na podstawie zezwolenia szwajcarskiego zgodnie z odpowiednimi przepisami szwajcarskimi przyjętymi lub utrzymywanymi zgodnie z artykułem 5 ustęp 2 protokołu instytucjonalnego.”;

b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Procedury regulujące wydawanie, przedłużanie i cofanie zezwoleń oraz procedury regulujące wzajemną pomoc są objęte prawodawstwem Unii, o którym mowa w załączniku I sekcja 1, lub odpowiednimi przepisami szwajcarskimi przyjętymi lub utrzymywanymi zgodnie z artykułem 5 ustęp 2 protokołu instytucjonalnego.”;

5) art. 17 ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„3. Wzór takich licencji oraz procedury ich uzyskiwania, wykorzystywania i odnawiania są określone w prawie Unii, o którym mowa w załączniku 1 sekcja 1, lub w odpowiednich przepisach szwajcarskich przyjętych lub utrzymywanych zgodnie z artykułem 5 ustęp 2 protokołu instytucjonalnego.”;

6) w art. 24 wprowadza się następujące zmiany:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Przedsiębiorstwom kolejowym i międzynarodowym grupom z siedzibą na terytorium jednej z Umawiających się Stron przysługuje prawo tranzytu i dostępu do infrastruktury kolejowej na terytorium drugiej Umawiającej się Strony do celów wykonywania usługi przewozu międzynarodowego, na warunkach określonych w prawodawstwie Unii, o którym mowa w załączniku 1 sekcja 4.”;

b) dodaje się ustęp w brzmieniu:

„1a. W ramach usługi przewozu międzynarodowego osób przedsiębiorstwa kolejowe mają prawo do zapewnienia pasażerom możliwości wsiadania na dowolnej stacji znajdującej się na trasie międzynarodowej i wysiadania na innej stacji, w tym w przypadkach, gdy takie stacje znajdują się na terytorium tej samej Umawiającej się Strony, pod warunkiem że głównym celem danej usługi jest przewóz pasażerów z terytorium jednej Umawiającej się Strony na terytorium drugiej Strony. Na wniosek odpowiednich właściwych organów lub zainteresowanych przedsiębiorstw kolejowych odpowiedni organ regulacyjny lub odpowiednie organy regulacyjne określają, czy głównym celem usługi jest przewóz pasażerów z terytorium jednej Umawiającej się Strony na terytorium drugiej Strony.”;

7) dodaje się artykuł w brzmieniu:

„ARTYKUŁ 24a

Wyjątki od zasady dynamicznego dostosowywania dotyczące transportu kolejowego

Następujące sytuacje stanowią wyjątki w rozumieniu artykułu 5 ustęp 7 protokołu instytucjonalnego:

1. Możliwość zobowiązania przedsiębiorstw transportu pasażerskiego do udziału w integracji cen transportu publicznego, tzn. gdy jednorazowa umowa transportowa jest oferowana podróżnemu korzystającemu z sieci różnych przedsiębiorstw transportu publicznego, pod warunkiem że przedsiębiorstwa te zachowują uprawnienia w zakresie ustalania cen.

2. Stosowanie szwajcarskich instrumentów zarządzania zdolnością przepustową przewidujących minimalną liczbę tras pociągów na godzinę dla określonych rodzajów ruchu, w tym towarowego, regionalnego i dalekobieżnego ruchu pasażerskiego, które mogą również służyć celom międzynarodowym. Instrumenty takie podlegają zasadzie niedyskryminacji, o której mowa w artykule 1 ustęp 3 Umowy.

Przedsiębiorstwa planujące i wykonujące usługi międzynarodowego kolejowego przewozu osób w Szwajcarii są traktowane jako zainteresowane strony w ramach istniejących szwajcarskich procedur konsultacji na podstawie szwajcarskich instrumentów zarządzania zdolnością przepustową.

3. Możliwość przyznania pierwszeństwa ruchowi pasażerskiemu zgodnie z cyklicznym rozkładem jazdy mającym zastosowanie do usług przewozu kolejowego na całym terytorium Szwajcarii.

Kryterium, o którym mowa w akapicie pierwszym, stosuje się w sposób niedyskryminacyjny w odniesieniu do alokacji tras pociągów przedsiębiorstwom składającym porównywalne wnioski pod względem częstotliwości obsługi.

Pierwszeństwo, o którym mowa w akapicie pierwszym, przyznaje się usługom, które są niezbędne dla cyklicznego rozkładu jazdy.

Jeżeli przed upływem terminu procedury alokacji rocznej przedsiębiorstwo złoży wniosek o przyznanie trasy pociągu w międzynarodowym przewozie osób w Szwajcarii, który nie może zostać uwzględniony na etapie wzajemnej koordynacji, wniosek ten ma pierwszeństwo, jeśli chodzi o wykorzystanie pozostałej nieprzydzielonej zdolności przepustowej, w tym zdolności przepustowej, która została zabezpieczona w szwajcarskich instrumentach zarządzania zdolnością przepustową, ale o którą nie wystąpiono w trakcie procedury alokacji rocznej.

Unia lub jej państwa członkowskie mogą przyznać na swoim terytorium pierwszeństwo przedsiębiorstwom mającym siedzibę w Unii i wykonującym usługi przewozu osób względem szwajcarskiej usługi międzynarodowego przewozu kolejowego osób, która stanowi realizację części usługi przewozu międzynarodowego zgodnie ze szwajcarskim cyklicznym rozkładem jazdy i która nie stanowi świadczenia usługi w ramach międzynarodowej grupy.

4. Prawo do uwzględniania w zezwoleniach i koncesjach przyznawanych przedsiębiorstwom transportu kolejowego i międzynarodowym grupom niedyskryminacyjnych postanowień dotyczących norm socjalnych, takich jak lokalne i sektorowe wynagrodzenie i warunki pracy w Szwajcarii.

5. Obowiązki przetargowe dotyczące zobowiązań z tytułu świadczenia usług publicznych w odniesieniu do transgranicznych usług przewozu kolejowego osób o zasięgu regionalnym, miejskim i podmiejskim: Szwajcaria może udzielić bezpośredniego zamówienia publicznego na usługi w odniesieniu do części transgranicznej usługi kolejowego przewozu osób o zasięgu regionalnym, miejskim i podmiejskim, która jest wykonywana na terytorium Szwajcarii. W takim przypadku Szwajcaria udziela zamówienia publicznego na usługi albo podmiotowi, któremu udzielono zamówienia publicznego na usługi na terytorium Unii, albo przewoźnikowi, który współpracuje z przedsiębiorstwem kolejowym, któremu udzielono zamówienia publicznego na usługi w zakresie obsługi danej linii na terytorium Unii.

Z zastrzeżeniem niniejszego ustępu właściwe organy konsultują się z wyprzedzeniem w sprawie warunków świadczenia usługi publicznej, która ma zostać przyznana, w tym w sprawie harmonogramu postępowania o udzielenie zamówienia.”;

- 8) dodaje się artykuł w brzmieniu:

„ARTYKUŁ 29a

Udział w pracach Agencji Kolejowej Unii Europejskiej

Szwajcaria ma prawo uczestniczyć, zgodnie z artykułem 75 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/796 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie Agencji Kolejowej Unii Europejskiej i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 881/2004 (Dz.U. L 138 z 26.5.2016, s. 1), w pracach Agencji Kolejowej Unii Europejskiej (zwanej dalej „ERA”), w tym otrzymuje odpowiedni dostęp do baz danych i rejestrów.

ERA nie posiada żadnych uprawnień wykonawczych w Szwajcarii. W związku z tym odpowiednich artykułów rozporządzenia (UE) 2016/796 ustanawiających takie uprawnienia wykonawcze ERA w Szwajcarii nie włącza się do załącznika 1 do Umowy.”;

- 9) dodaje się artykuł w brzmieniu:

„ARTYKUŁ 32a

Wyłączenie zwiększenia przepustowości dróg

W drodze wyjątku w rozumieniu artykułu 5 ustęp 7 protokołu instytucjonalnego, prac w zakresie nowej infrastruktury do celów bezpieczeństwa ruchu drogowego, takich jak wiercenie drugiego tunelu drogowego pod przełęczą św. Gotarda, nie uznaje się za zwiększenie przepustowości dróg, a ograniczenie przepustowości dróg do obecnego poziomu nie jest uznawane za jednostronne ograniczenie ilościowe.”;

10) art. 40 otrzymuje brzmienie:

„ARTYKUŁ 40

Środki podjęte przez Szwajcarię

1. Mając na uwadze osiągnięcie celów określonych w artykule 37 oraz w świetle zwiększenia ograniczeń ciężaru opisanych w artykule 7 ustęp 3, Szwajcaria wprowadza niedyskryminacyjny podatek od podjazdów. W szczególności podatek ten ma być oparty na zasadach określonych w artykule 38 ustęp 1 oraz na procedurach określonych w załączniku 10.
2. Opłaty różnicuje się według kategorii opartych na emisjach z pojazdów. Na wniosek Szwajcarii Wspólny Komitet podejmuje decyzję o zróżnicowaniu opłat według kategorii, które w całości lub w części oparte są o zużycie.
3. Średnia ważona opłat nie może przekraczać 325 CHF dla pojazdów o maksymalnej masie całkowitej według dokumentu rejestracyjnego pojazdu nie większej niż 40 t i pokonujących odległość 300 km przez Alpy. Opłata dla kategorii pojazdów emitujących najwięcej zanieczyszczeń nie może przekraczać 380 CHF.
4. Część opłat, o których mowa w ustępie 3, może składać się z opłat za korzystanie z wyspecjalizowanej alpejskiej infrastruktury. Powyższa część nie może stanowić więcej niż 15 % opłat, o których mowa w ustępie 3.

5. Kategorie wagowe określone w ustępie 3 ustala się, biorąc pod uwagę liczbę pojazdów przypadającą na kategorię stosowaną w Szwajcarii. Liczba pojazdów każdej kategorii powinna zostać ustalona na podstawie spisów podlegających rozpatrzeniu przez Wspólny Komitet. Wspólny Komitet ustala kategorie wagowe na podstawie analiz przeprowadzanych co dwa lata w celu uwzględnienia tendencji dotyczących struktury użytkowników dróg w Szwajcarii oraz zmian w zakresie emisji i zużycia.

11) art. 42 otrzymuje brzmienie:

„ARTYKUŁ 42

Przegląd poziomu opłat

1. Dnia 1 stycznia 2007 roku, a później w dwuletnich odstępach, najwyższe dopuszczalne poziomy opłat ustalonych w artykule 40 ustęp 3 zostaną dostosowane zgodnie ze stopą inflacji w Szwajcarii w ciągu poprzednich dwóch lat. W tym celu Szwajcaria przesyła Wspólnemu Komitetowi, najpóźniej do dnia 30 września roku poprzedzającego dostosowanie, niezbędne dane statystyczne, na których będzie się opierać wspomniane dostosowanie. Wspólny Komitet zbiera się, na wniosek Unii, w ciągu 30 dni od otrzymania wspomnianego komunikatu, w celu przeprowadzenia konsultacji w sprawie dostosowania.

2. Ze skutkiem od dnia 1 stycznia 2007 roku Wspólny Komitet może, na wniosek jednej z Umawiających się Stron, dokonać przeglądu najwyższego dopuszczalnego poziomu opłat ustalonych w artykule 40 ustęp 3 w celu ich dostosowania w drodze wspólnego porozumienia. Przedmiotowy przegląd przeprowadzany jest na podstawie następujących kryteriów:

- poziomu i struktury podatków dwóch Umawiających się Stron, w szczególności w odniesieniu do porównywalnych tras transalpejskich,

- dystrybucji ruchu między porównywalnymi trasami transalpejskimi,
- tendencji dystrybucji transportu intermodalnego w regionie alpejskim,
- rozwoju transalpejskiej infrastruktury kolejowej.”;

12) art. 46 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Jeżeli po dniu 1 stycznia 2005 roku, pomimo istnienia konkurencyjnych cen transportu kolejowego oraz właściwego zastosowania środków przewidzianych w artykule 36 dotyczących wskaźników jakości, istnieją trudności dotyczące przepływu transalpejskiego ruchu drogowego w Szwajcarii, oraz jeżeli w ciągu 10-tygodniowego okresu średnia stopa wykorzystania przepustowości kolei w Szwajcarii (towarzyszący oraz nietowarzyszący transport kombinowany) wynosi poniżej 66 %, Szwajcaria może, w drodze odstępstwa od postanowień artykułu 40 ustępy 3 i 4, podnieść opłaty przewidziane w artykule 40 ustęp 3 nie więcej niż o 12,5 %. Cały przychód z powyższej podwyżki zostaje wykorzystany na podniesienie konkurencyjności transportu kolejowego i transportu kombinowanego w stosunku do transportu drogowego.”;

13) art. 51 otrzymuje brzmienie:

„ARTYKUŁ 51

Wspólny Komitet

1. Niniejszym ustanawia się Wspólny Komitet.

Wspólny Komitet jest złożony z przedstawicieli Umawiających się Stron.

2. Wspólnemu Komitetowi współprzewodniczą przedstawiciel Unii i przedstawiciel Szwajcarii.

3. Wspólny Komitet:

- a) zapewnia właściwe funkcjonowanie niniejszej Umowy, skuteczne zarządzanie nią oraz jej stosowanie;
- b) stanowi forum wzajemnych konsultacji i stałej wymiany informacji między Umawiającymi się Stronami, w szczególności w celu znalezienia rozwiązania wszelkich trudności związanych z interpretacją lub stosowaniem Umowy lub aktu prawnego Unii, do których odsyła się w Umowie, zgodnie z artykułem 10 protokołu instytucjonalnego;
- c) formułuje zalecenia dla Umawiających się Stron w sprawach dotyczących niniejszej Umowy;
- d) przyjmuje decyzje w przypadkach przewidzianych w niniejszej Umowie; oraz
- e) odpowiada za monitorowanie i zastosowanie niniejszej Umowy, a w szczególności artykułu 27 ustęp 6 oraz artykułów 33, 34, 35, 36, 39, 40, 42, 45, 46 i 47;
- f) wykonuje wszelkie inne kompetencje przyznane mu w niniejszej Umowie.

4. Wspólny Komitet podejmuje decyzje na zasadzie konsensusu.

Decyzje te są wiążące dla Umawiających się Stron, które wdrażają wszystkie niezbędne środki w celu wykonania tych decyzji.

5. Posiedzenia Wspólnego Komitetu odbywają się przynajmniej raz do roku, na przemian w Brukseli i w Bernie, chyba że współprzewodniczący postanowią inaczej. Komitet zbiera się również na wniosek jednej z Umawiających się Stron. Współprzewodniczący mogą uzgodnić zorganizowanie posiedzenia w formie wideokonferencji lub telekonferencji.

6. Wspólny Komitet uchwała swój regulamin i w razie potrzeby go aktualizuje.

7. Wspólny Komitet może podejmować decyzje w sprawie utworzenia grupy roboczej lub grupy ekspertów, która może wspomagać go w wypełnianiu obowiązków.”;

14) w art. 53 tytuł otrzymuje brzmienie:

„ARTYKUŁ 53

Tajemnica zawodowa”;

15) dodaje się artykuł w brzmieniu:

„ARTYKUŁ 53a

Informacje niejawne i szczególnie chronione informacje jawne

1. Żadnego z postanowień niniejszej Umowy nie interpretuje się jako wymagającego od Umawiającej się Strony udostępnienia informacji niejawnych.

2. Informacje niejawne lub materiały niejawne przekazywane lub wymieniane między Umawiającymi się Stronami na mocy niniejszej Umowy są przetwarzane i chronione zgodnie z Umową między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie procedur bezpieczeństwa przy wymianie informacji niejawnych, sporządzoną w Brukseli dnia 28 kwietnia 2008 r., oraz wszelkimi wdrażającymi ją uzgodnieniami dotyczącymi bezpieczeństwa.

3. Wspólny Komitet przyjmuje, w drodze decyzji, instrukcje postępowania w celu zapewnienia ochrony szczególnie chronionych informacji jawnych wymienianych między Umawiającymi się Stronami.”;

16) w art. 55 wprowadza się następujące zmiany:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W przypadku gdy jedna z Umawiających się Stron życzy sobie zmiany postanowień niniejszej Umowy, powiadamia o tym odpowiednio Wspólny Komitet. Z zastrzeżeniem ustępu 3, zmieniona wersja niniejszej Umowy wchodzi w życie z dniem zakończenia właściwych wewnętrznych procedur.”;

b) uchyla się ust. 2;

c) ust. 3 otrzymuje brzmienie:

„Załączniki 5, 6, 8 i 9 mogą zostać zmienione decyzją Wspólnego Komitetu zgodnie z artykułem 51 ustęp 3 litera d).”;

17) art. 57 otrzymuje brzmienie:

„Niniejszą Umowę stosuje się, z jednej strony, do terytorium, do którego mają zastosowanie Traktat o Unii Europejskiej i Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, na warunkach określonych w tych traktatach, oraz, z drugiej strony, do terytorium Szwajcarii.”;

18) w załączniku 1 wprowadza się następujące zmiany:

a) po tytule dodaje się punkty w brzmieniu:

„1. W zakresie stosowania Umowy akty prawne Unii wymienione w niniejszym załączniku mają zastosowanie z zastrzeżeniem zasady dynamicznego dostosowania, o której mowa w artykule 5 protokołu instytucjonalnego, a także z zastrzeżeniem wyjątków wymienionych w ustępie 7 tego artykułu.

2. O ile dostosowania techniczne nie stanowią inaczej, prawa i obowiązki przewidziane dla państw członkowskich Unii w aktach prawnych Unii określonych w niniejszym załączniku rozumie się jako prawa i obowiązki przewidziane dla Szwajcarii. Ma to zastosowanie przy pełnym poszanowaniu protokołu instytucjonalnego.”;

b) w sekcji 4 wprowadza się następujące zmiany:

(i) dodaje się następujące akty:

„– Rozporządzenie (UE) nr 913/2010 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 września 2010 r. w sprawie europejskiej sieci kolejowej ukierunkowanej na konkurencyjny transport towarowy (Dz.U. L 276 z 20.10.2010, s. 22).

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/34/UE z dnia 21 listopada 2012 r. w sprawie utworzenia jednolitego europejskiego obszaru kolejowego (Dz.U. L 343 z 14.12.2012, s. 32).
- Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2016/545 z dnia 7 kwietnia 2016 r. w sprawie procedury i kryteriów dotyczących umów ramowych o alokację zdolności przepustowej infrastruktury kolejowej (Dz.U. L 94 z 8.4.2016, s. 1).
- Decyzja delegowana Komisji (UE) 2017/2075 z dnia 4 września 2017 r. zastępująca załącznik VII do dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/34/UE w sprawie utworzenia jednolitego europejskiego obszaru kolejowego (Dz.U. L 295 z 14.11.2017, s. 69).”;

(ii) skreśla się następujące akty:

- „– Dyrektywa Rady 91/440/EWG z dnia 29 lipca 1991 r. w sprawie rozwoju kolei wspólnotowych (Dz.U. L 237 z 24.8.1991, s. 25).
- Dyrektywa Rady 95/18/WE z dnia 19 czerwca 1995 r. w sprawie wydawania licencji przedsiębiorstwom (Dz.U. L 143 z 27.6.1995, s. 70).
- Dyrektywa Rady 95/19/WE z dnia 19 czerwca 1995 r. w sprawie alokacji zdolności przepustowej infrastruktury kolejowej i pobierania opłat za infrastrukturę (Dz.U. L 143 z 27.6.1995, s. 75).”;

(iii) w pozycji dotyczącej dyrektywy 2007/59/WE dodaje się tekst w brzmieniu:

„Licencja maszynisty i świadectwo uzupełniające, wydane zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. a) i b) dyrektywy 2007/59/WE oraz odpowiednimi przepisami przyjętymi lub utrzymywanymi w porządku prawnym Szwajcarii zgodnie z art. 5 protokołu instytucjonalnego, są wzajemnie uznawane.”;

(iv) w pozycji dotyczącej dyrektywy (UE) 2016/797 dodaje się tekst w brzmieniu:

„Dyrektywa (UE) 2016/797 podlega środkom przejściowym służącym utrzymaniu płynnego ruchu kolejowego między Szwajcarią a Unią, jak określono w decyzji nr 2/2019 Komitetu Wspólnoty i Szwajcarii do spraw Transportu Śródlądowego (Dz.U. L 13 z 17.1.2020, s. 43) łącznie z jej kolejnymi zmianami, o ile i w zakresie, w jakim Umawiające się Strony postanowią w ramach Wspólnego Komitetu dokonać dostosowań przedłużających obowiązywanie przedmiotowych środków, z uwzględnieniem artykułu 29a akapit drugi Umowy oraz artykułu 5 protokołu instytucjonalnego. W przypadku gdy dyrektywa (UE) 2016/797 odnosi się do »Agencji Kolejowej Unii Europejskiej«, odniesienie to oznacza dla terytorium Szwajcarii »krajowy organ ds. bezpieczeństwa Szwajcarii«.”;

- (v) w pozycji dotyczącej dyrektywy (UE) 2016/798 dodaje się tekst w brzmieniu:

„Dyrektywa (UE) 2016/798 podlega środkom przejściowym służącym utrzymaniu płynnego ruchu kolejowego między Szwajcarią a Unią, jak określono w decyzji nr 2/2019 Komitetu Wspólnoty i Szwajcarii do spraw Transportu Śródlądowego (Dz.U. L 13 z 17.1.2020, s. 43) łącznie z jej kolejnymi zmianami, o ile i w zakresie, w jakim Umawiające się Strony postanowią w ramach Wspólnego Komitetu dokonać dostosowań przedłużających obowiązywanie przedmiotowych środków, z uwzględnieniem artykułu 29a akapit drugi Umowy oraz artykułu 5 protokołu instytucjonalnego. W przypadku gdy dyrektywa (UE) 2016/798 odnosi się do »Agencji Kolejowej Unii Europejskiej«, odniesienie to oznacza dla terytorium Szwajcarii »krajowy organ ds. bezpieczeństwa Szwajcarii«.”;

- (vi) w pozycji dotyczącej rozporządzenia wykonawczego (UE) 2018/545 dodaje się tekst w brzmieniu:

„Rozporządzenie wykonawcze (UE) 2018/545 podlega środkom przejściowym służącym utrzymaniu płynnego ruchu kolejowego między Szwajcarią a Unią, jak określono w decyzji nr 2/2019 Komitetu Wspólnoty i Szwajcarii do spraw Transportu Śródlądowego (Dz.U. L 13 z 17.1.2020, s. 43) łącznie z jej kolejnymi zmianami, o ile i w zakresie, w jakim Umawiające się Strony postanowią w ramach Wspólnego Komitetu dokonać dostosowań przedłużających obowiązywanie przedmiotowych środków, z uwzględnieniem artykułu 29a akapit drugi Umowy oraz artykułu 5 protokołu instytucjonalnego. W przypadku gdy rozporządzenie wykonawcze (UE) 2018/545 odnosi się do »Agencji Kolejowej Unii Europejskiej«, odniesienie oznacza dla terytorium Szwajcarii »krajowy organ ds. bezpieczeństwa Szwajcarii«.”;

- (vii) w pozycji dotyczącej rozporządzenia wykonawczego (UE) 2018/763 dodaje się tekst w brzmieniu:

„Rozporządzenie wykonawcze (UE) 2018/763 podlega środkom przejściowym służącym utrzymaniu płynnego ruchu kolejowego między Szwajcarią a Unią, jak określono w decyzji nr 2/2019 Komitetu Wspólnoty i Szwajcarii do spraw Transportu Śródlądowego (Dz.U. L 13 z 17.1.2020, s. 43) łącznie z jej kolejnymi zmianami, o ile i w zakresie, w jakim Umawiające się Strony postanowią w ramach Wspólnego Komitetu dokonać dostosowań przedłużających obowiązywanie przedmiotowych środków, z uwzględnieniem artykułu 29a akapit drugi Umowy oraz artykułu 5 protokołu instytucjonalnego. W przypadku gdy rozporządzenie wykonawcze (UE) 2018/763 odnosi się do »Agencji Kolejowej Unii Europejskiej«, odniesienie oznacza dla terytorium Szwajcarii »krajowy organ ds. bezpieczeństwa Szwajcarii«.”;

- (viii) w pozycji dotyczącej rozporządzenia wykonawczego (UE) 2019/250 dodaje się tekst w brzmieniu:

„Rozporządzenie wykonawcze (UE) 2019/250 podlega środkom przejściowym służącym utrzymaniu płynnego ruchu kolejowego między Szwajcarią a Unią, jak określono w decyzji nr 2/2019 Komitetu Wspólnoty i Szwajcarii do spraw Transportu Śródlądowego (Dz.U. L 13 z 17.1.2020, s. 43) łącznie z jej kolejnymi zmianami, o ile i w zakresie, w jakim Umawiające się Strony postanowią w ramach Wspólnego Komitetu dokonać dostosowań przedłużających obowiązywanie przedmiotowych środków, z uwzględnieniem artykułu 29a akapit drugi Umowy oraz artykułu 5 protokołu instytucjonalnego. W przypadku gdy rozporządzenie wykonawcze (UE) 2019/250 odnosi się do »Agencji Kolejowej Unii Europejskiej«, odniesienie oznacza dla terytorium Szwajcarii »krajowy organ ds. bezpieczeństwa Szwajcarii«.”;

c) w sekcji 5 dodaje się następujący akt prawny:

„– Rozporządzenie (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 i (EWG) nr 1107/70 (Dz.U. L 315 z 3.12.2007, s. 1), ostatnio zmienione rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2338 z dnia 14 grudnia 2016 r. (Dz.U. L 354 z 23.12.2016, s. 22), z wyjątkiem art. 5 i 5a rozporządzenia (WE) nr 1370/2007, na warunkach, o których mowa w art. 24a ust. 5 Umowy.”;

19) załącznik 10 otrzymuje brzmienie:

„ZAŁĄCZNIK 10

ZASADY STOSOWANIA OPŁAT PRZEWIDZIANYCH W ARTYKULE 40

Z zastrzeżeniem postanowień artykułu 40 ustęp 4, opłaty przewidziane w artykule 40 są nakładane w następujący sposób:

- a) w przypadku działalności transportowej prowadzonej w Szwajcarii, opłaty są zwiększane lub zmniejszane proporcjonalnie do zakresu, w jakim rzeczywista odległość pokonana w Szwajcarii przekracza lub jest mniejsza niż 300 km;
- b) opłaty są proporcjonalne do kategorii ciężaru pojazdu.”;

- 20) Wspólna deklaracja, dołączona do niniejszego protokołu, zostaje dodana do deklaracji załączonych do Aktu Końcowego do Umowy.”

ARTYKUŁ 2

Wejście w życie

1. Niniejszy protokół podlega ratyfikacji lub zatwierdzeniu przez Umawiające się Strony zgodnie z ich własnymi procedurami. Umawiające się Strony powiadamiają się nawzajem o zakończeniu wewnętrznych procedur niezbędnych do wejścia w życie niniejszego protokołu.
2. Niniejszy protokół wchodzi w życie pierwszego dnia drugiego miesiąca następującego po dniu ostatniego powiadomienia dotyczącego instrumentów wymienionych poniżej:
 - a) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób;
 - b) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób;
 - c) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego;

- d) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego;
- e) Protokół dotyczący pomocy państwa do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego;
- f) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób;
- g) Protokół dotyczący pomocy państwa do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób;
- h) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską dotyczącej handlu produktami rolnymi;
- i) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie wzajemnego uznawania w odniesieniu do oceny zgodności;
- j) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie wzajemnego uznawania w odniesieniu do oceny zgodności;
- k) Umowa między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie regularnego wkładu finansowego Szwajcarii przeznaczonego na zmniejszanie różnic gospodarczych i społecznych w Unii Europejskiej;

- l) Umowa między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie uczestnictwa Konfederacji Szwajcarskiej w programach Unii;
- m) Umowa między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie warunków uczestnictwa Konfederacji Szwajcarskiej w Agencji Unii Europejskiej ds. Programu Kosmicznego.

Sporządzono w [...] w dniu [...] r. w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach w językach angielskim, bułgarskim, chorwackim, czeskim, duńskim, estońskim, fińskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, irlandzkim, litewskim, łotewskim, maltańskim, niderlandzkim, niemieckim, polskim, portugalskim, rumuńskim, słowackim, słoweńskim, szwedzkim, węgierskim oraz włoskim, przy czym teksty w każdym z tych języków są jednakowo autentyczne.

NA DOWÓD CZEGO niżej podpisani, należycie do tego celu upoważnieni, złożyli swoje podpisy pod niniejszym protokołem.

[Podpisy (we wszystkich 24 językach UE: „W imieniu Unii Europejskiej” i „W imieniu Konfederacji Szwajcarskiej”)]

PROTOKÓŁ INSTYTUCJONALNY
DO UMOWY
MIĘDZY WSPÓLNOTĄ EUROPEJSKĄ
A KONFEDERACJĄ SZWAJCARSKĄ
W SPRAWIE PRZEWOZU KOLEJOWEGO I DROGOWEGO
RZECZY I OSÓB

UNIA EUROPEJSKA, zwana dalej „Unią”,

oraz

KONFEDERACJA SZWAJCARSKA, zwana dalej „Szwajcarią”,

zwane dalej „Umawiającymi się Stronami”,

MAJĄC NA UWADZE, że Unia i Szwajcaria są związane licznymi umowami dwustronnymi obejmującymi różne dziedziny, przewidującymi konkretne prawa i obowiązki podobne pod pewnymi względami do praw i obowiązków przewidzianych w ramach Unii;

PRZYPOMINAJĄC, że celem tych umów dwustronnych jest zwiększenie konkurencyjności Europy i stworzenie ściślejszych więzi gospodarczych między Umawiającymi się Stronami, opartych na równości, wzajemności i ogólnej równowadze przywilejów, praw i obowiązków jakie z nich wynikają;

ZDECYDOWANE wzmocnić i pogłębić uczestnictwo Szwajcarii w rynku wewnętrznym Unii na podstawie tych samych zasad, które mają zastosowanie do rynku wewnętrznego, przy jednoczesnym zachowaniu swojej niezależności i niezależności swoich instytucji oraz, w odniesieniu do Szwajcarii, przy poszanowaniu zasad wynikających z demokracji bezpośredniej, federalizmu i sektorowego charakteru uczestnictwa Szwajcarii w rynku wewnętrznym;

POTWIERDZAJĄC, że zachowana zostaje kompetencja szwajcarskiego Federalnego Sądu Najwyższego i wszystkich innych sądów szwajcarskich, a także sądów państw członkowskich i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej do dokonywania wykładni Umowy w indywidualnych przypadkach;

ŚWIADOME znaczenia, jakie ma zapewnienie jednolitości w tych obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem, zarówno obecnie, jak i w przyszłości,

UZGADNIAJĄ, CO NASTĘPUJE:

ROZDZIAŁ 1

POSTANOWIENIA OGÓLNE

ARTYKUŁ 1

Cele

1. Celem niniejszego protokołu jest zagwarantowanie Umawiającym się Stronom oraz podmiotom gospodarczym i osobom fizycznym większej pewności prawa, równego traktowania i równych warunków działania w obszarze rynku wewnętrznego objętym zakresem Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób, sporządzonej w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1999 r. (zwanej dalej „Umową”).

2. W tym celu niniejszy protokół zapewnia nowe rozwiązania instytucjonalne ułatwiające stałe i zrównoważone wzmocnianie stosunków gospodarczych między Umawiającymi się Stronami. Przy uwzględnieniu zasad prawa międzynarodowego niniejszym protokołem ustanawia się, w szczególności, rozwiązania instytucjonalne na potrzeby Umowy, które są wspólne dla umów dwustronnych, które zostały lub mają zostać zawarte w tych obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem, bez zmiany zakresu lub celów Umowy, w szczególności:

- a) procedurę dostosowania Umowy do aktów prawnych Unii mających znaczenie dla Umowy;
- b) jednolitą interpretację i jednolite stosowanie Umowy i aktów prawnych Unii, do których odsyła Umowa;
- c) nadzór nad stosowaniem Umowy i stosowanie Umowy; oraz
- d) rozstrzyganie sporów w kontekście Umowy.

ARTYKUŁ 2

Związek z Umową

- 1. Niniejszy protokół, załącznik i dodatek do niego stanowią integralną część Umowy.
- 2. Postanowienia Umowy uchylane niniejszym protokołem podano poniżej:
 - a) art. 49 ust. 1 i 2;

- b) art. 50;
- c) art. 52 ust. 1–4 i 6;
- d) art. 54;
- e) art. 55 ust. 2;
- f) następująca część załącznika 1:

„Zgodnie z art. 52 ust. 6 niniejszej Umowy Szwajcaria stosuje przepisy prawne równoważne z wymienionymi poniżej przepisami:”.

- 3. Odniesienia do „Wspólnoty Europejskiej” lub „Wspólnoty” w Umowie odczytuje się jako odniesienia do Unii.

ARTYKUŁ 3

Umowy dwustronne w obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem

- 1. Istniejące i przyszłe umowy dwustronne między Unią a Szwajcarią w tych obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem, uznaje się za spójną całość, która zapewnia równowagę praw i obowiązków między Unią a Szwajcarią.

2. Umowa stanowi umowę dwustronną w obszarze rynku wewnętrznego, którego Szwajcaria jest uczestnikiem.

ROZDZIAŁ 2

DOSTOSOWANIE UMOWY DO AKTÓW PRAWNYCH UNII

ARTYKUŁ 4

Udział w sporządzaniu aktów prawnych Unii („kształtowanie decyzji”)

1. Sporządzając wniosek dotyczący aktu prawnego Unii zgodnie z Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (zwanym dalej „TFUE”) w obszarze objętym Umową, Komisja Europejska (zwana dalej „Komisją”) informuje o tym Szwajcarię i nieformalnie konsultuje się z ekspertami ze Szwajcarii w taki sam sposób, w jaki zwraca się o opinię ekspertów z państw członkowskich Unii w zakresie opracowywania swoich wniosków.

Na wniosek jednej Umawiającej się Strony wstępna wymiana poglądów ma miejsce na forum Wspólnego Komitetu.

Umawiające się Strony przeprowadzają ponownie konsultacje na wniosek którejkolwiek z nich na forum Wspólnego Komitetu w ważnych momentach etapu poprzedzającego przyjęcie aktu prawnego przez Unię, w ramach ciągłego procesu informowania i konsultacji.

2. Przygotowując, zgodnie z TFUE, akty delegowane dotyczące aktów podstawowych prawa Unii w dziedzinie objętej Umową, Komisja zapewnia, aby Szwajcaria miała jak najszerszy udział w przygotowaniu projektów, i konsultuje się z ekspertami ze Szwajcarii na tej samej podstawie, na jakiej konsultuje się z ekspertami z państw członkowskich Unii.
3. Przygotowując, zgodnie z TFUE, akty wykonawcze dotyczące aktów podstawowych prawa Unii w dziedzinie objętej Umową, Komisja zapewnia, aby Szwajcaria miała jak najszerszy udział w przygotowaniu projektów, które mają zostać następnie przedłożone komitetom wspomagającym Komisję w wykonywaniu jej uprawnień wykonawczych, oraz konsultuje się z ekspertami ze Szwajcarii na tej samej podstawie, na jakiej konsultuje się z ekspertami z państw członkowskich Unii.
4. Eksperci ze Szwajcarii uczestniczą w pracach komitetów, które to prace nie są objęte ust. 2 i 3, jeżeli jest to konieczne do prawidłowego funkcjonowania Umowy. Wspólny Komitet sporządza i aktualizuje wykaz tych komitetów oraz, w stosownych przypadkach, innych komitetów o podobnych cechach.
5. Niniejszy artykuł nie ma zastosowania do aktów prawnych Unii ani ich przepisów objętych zakresem wyjątku, o którym mowa w art. 5 ust. 7.

ARTYKUŁ 5

Włączenie aktów prawnych Unii do Umowy

1. W celu zagwarantowania pewności i jednolitości prawa w obszarze rynku wewnętrznego, którego Szwajcaria jest uczestnikiem na mocy Umowy, Szwajcaria i Unia zapewniają, aby akty prawne Unii przyjęte w dziedzinie objętej Umową zostały włączone do Umowy jak najszybciej po ich przyjęciu.
2. Szwajcaria przyjmuje lub utrzymuje w swoim porządku prawnym przepisy mające na celu osiągnięcie rezultatu, jaki ma zostać uzyskany za pomocą aktów prawnych Unii włączonych do Umowy zgodnie z ust. 4, z zastrzeżeniem, w zależności od przypadku, dostosowań przyjętych przez Wspólny Komitet.
3. Przyjmując akt prawny w dziedzinie objętej Umową, Unia jak najszybciej informuje o tym Szwajcarię za pośrednictwem Wspólnego Komitetu. Na wniosek jednej z Umawiających się Stron, Wspólny Komitet przeprowadza wymianę poglądów na ten temat.
4. Wspólny Komitet działa zgodnie z ust. 1 poprzez jak najszybsze przyjmowanie decyzji w sprawie zmiany załączników 1, 3, 4 i 7 do Umowy, w tym niezbędnych dostosowań.
5. Bez uszczerbku dla ust. 1 i 2, jeżeli jest to konieczne w celu zapewnienia spójności Umowy z załącznikami do niej, zmienionymi zgodnie z ust. 4, Wspólny Komitet może zaproponować rewizję Umowy, która to rewizja wymaga zatwierdzenia przez Umawiające się Strony zgodnie z ich wewnętrznymi procedurami.

6. Zawarte w Umowie odesłania do aktów prawnych Unii, które już nie obowiązują, traktuje się jako odesłania do uchylającego je aktu prawnego Unii włączonego do załącznika 1 do Umowy od dnia wejścia w życie decyzji Wspólnego Komitetu w sprawie odpowiedniej zmiany załącznika do Umowy zgodnie z ust. 4, chyba że dana decyzja stanowi inaczej.

7. Obowiązek określony w ust. 1 nie ma zastosowania do aktów prawnych Unii ani ich przepisów wchodzących w zakres następujących wyjątków:

- art. 7 ust. 3 Umowy;
- art. 14 Umowy;
- art. 15 Umowy;
- art. 20 Umowy;
- art. 24a Umowy;
- art. 32a Umowy;
- art. 40 Umowy;
- art. 42 Umowy.

8. Z zastrzeżeniem art. 6 decyzje Wspólnego Komitetu na podstawie ust. 4 wchodzi w życie niezwłocznie, ale w żadnym wypadku nie wcześniej niż w dniu, w którym odpowiedni akt prawny Unii zacznie mieć zastosowanie w Unii.

9. Umawiające się Strony współpracują w dobrej wierze w trakcie całej procedury określonej w niniejszym artykule w celu ułatwienia podejmowania decyzji.

ARTYKUŁ 6

Wypełnianie zobowiązań konstytucyjnych przez Szwajcarię

1. Podczas wymiany poglądów, o której mowa w art. 5 ust. 3, Szwajcaria informuje Unię, czy Szwajcaria musi wypełnić swoje zobowiązania konstytucyjne, aby decyzja, o której mowa w art. 5 ust. 4 stała się wiążąca.

2. W przypadku gdy Szwajcaria musi wypełnić swoje zobowiązania konstytucyjne, aby decyzja, o której mowa w art. 5 ust. 4 stała się wiążąca, termin na ich wypełnienie wynosi maksymalnie dwa lata od daty przekazania informacji, o której mowa w ust. 1, z wyjątkiem wszczęcia procedury referendum, w którym to przypadku termin ten przedłuża się o jeden rok.

3. Do czasu poinformowania przez Szwajcarię, że wypełniła ona swoje zobowiązania konstytucyjne, Umawiające się Strony stosują tymczasowo decyzję, o której mowa w art. 5 ust. 4, chyba że Szwajcaria poinformuje Unię, że tymczasowe stosowanie decyzji nie jest możliwe, i przedstawi uzasadnienie.

W żadnym wypadku tymczasowe stosowanie nie może nastąpić wcześniej niż w dniu, w którym odpowiedni akt prawny Unii zacznie mieć zastosowanie w Unii.

4. Szwajcaria niezwłocznie powiadamia Unię za pośrednictwem Wspólnego Komitetu po wypełnieniu zobowiązań konstytucyjnych, o których mowa w ust. 1.

5. Decyzja wchodzi w życie z dniem doręczenia powiadomienia, o którym mowa w ust. 4, ale w żadnym wypadku nie wcześniej niż w dniu, w którym odpowiedni akt prawny Unii zacznie mieć zastosowanie w Unii.

ROZDZIAŁ 3

INTERPRETACJA I STOSOWANIE UMOWY

ARTYKUŁ 7

Zasada jednolitej interpretacji

1. Aby osiągnąć cele określone w art. 1 i zgodnie z zasadami międzynarodowego prawa publicznego, umowy dwustronne w tych obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem, oraz akty prawne Unii, do których odsyłają takie umowy, są jednolicie interpretowane i stosowane w tych obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem.

2. Akty prawne Unii, do których odsyła Umowa, oraz – w zakresie, w jakim ich stosowanie obejmuje pojęcia prawa Unii – postanowienia Umowy interpretuje się i stosuje się zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zarówno przed podpisaniem Umowy, jak i po jej podpisaniu.

ARTYKUŁ 8

Zasada skutecznego i harmonijnego stosowania

1. Komisja i właściwe organy Szwajcarii współpracują i pomagają sobie nawzajem w zapewnianiu nadzoru nad stosowaniem Umowy. Mogą wymieniać informacje na temat działań w zakresie nadzoru nad stosowaniem Umowy. Mogą wymieniać poglądy i omawiać kwestie będące przedmiotem wspólnego zainteresowania.
2. Każda z Umawiających się Stron wprowadza odpowiednie środki w celu zapewnienia skutecznego i harmonijnego stosowania Umowy na swoim terytorium.
3. Nadzór nad stosowaniem Umowy jest sprawowany wspólnie przez Umawiające się Strony w ramach Wspólnego Komitetu.

Jeżeli Komisja lub właściwe organy Szwajcarii dowiadują się o przypadku nieprawidłowego zastosowania Umowy, sprawę można przekazać Wspólnemu Komitetowi w celu znalezienia możliwego do przyjęcia rozwiązania.

4. Komisja i właściwe organy Szwajcarii, odpowiednio, monitorują stosowanie Umowy przez drugą Umawiającą się Stronę. Zastosowanie ma procedura przewidziana w art. 10.

Umowa musi wyraźnie przewidywać kompetencje instytucji Unii dotyczące nadzoru wobec jednej z Umawiających się Stron – takie jak uprawnienia dochodzeniowe i decyzyjne – w zakresie, w jakim są one niezbędne do zapewnienia skutecznego i spójnego stosowania Umowy.

ARTYKUŁ 9

Zasada wyłączności

Umawiające się Strony zobowiązują się nie poddawać sporu dotyczącego interpretacji lub stosowania Umowy i aktów prawnych Unii, do których odsyła Umowa, lub, w stosownych przypadkach, zgodności z Umową decyzji przyjętej przez Komisję na podstawie Umowy procedurze rozstrzygania innej niż przewidziana w niniejszym protokole.

ARTYKUŁ 10

Procedura w przypadku trudności z interpretacją lub stosowaniem Umowy

1. W przypadku trudności z interpretacją lub stosowaniem Umowy lub aktu prawnego Unii, do którego odsyła Umowa, Umawiające się Strony konsultują się na forum Wspólnego Komitetu w celu znalezienia rozwiązania akceptowalnego przez obie Strony. W tym celu Wspólny Komitet otrzymuje wszelkie istotne informacje umożliwiające szczegółowe zbadanie sytuacji. Wspólny Komitet rozważa wszystkie możliwości pozwalające na dalszą właściwą realizację Umowy.
2. Jeżeli Wspólny Komitet nie jest w stanie znaleźć rozwiązania trudności, o której mowa w ust. 1, w terminie trzech miesięcy od daty przedstawienia mu tej trudności, każda z Umawiających się Stron może zwrócić się do sądu arbitrażowego o rozstrzygnięcie sporu zgodnie z zasadami określonymi w dodatku.
3. Jeżeli w sporze podniesiono kwestię dotyczącą interpretacji lub stosowania postanowienia, o którym mowa w art. 7 ust. 2, oraz jeżeli interpretacja tego postanowienia ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu i jest do tego niezbędna, sąd arbitrażowy zwraca się z odpowiednim pytaniem prejudycjalnym do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Jeżeli w sporze podniesiono kwestię dotyczącą interpretacji lub stosowania postanowienia, które wchodzi w zakres wyjątku od obowiązku dynamicznego dostosowania, o którym mowa w art. 5 ust. 7, oraz jeżeli spór nie wiąże się z interpretacją lub stosowaniem pojęć prawa Unii, sąd arbitrażowy rozstrzyga spór bez zwracania się do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

4. W przypadku gdy sąd arbitrażowy kieruje pytanie do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zgodnie z ust. 3:

- a) orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej jest wiążące dla sądu arbitrażowego; oraz
- b) Szwajcaria korzysta odpowiednio z tych samych praw co państwa członkowskie i instytucje Unii oraz podlega odpowiednio tym samym procedurom przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

5. Każda z Umawiających się Stron wprowadza wszelkie niezbędne środki, aby wykonać w dobrej wierze orzeczenie sądu arbitrażowego.

Umawiająca się Strona, co do której sąd arbitrażowy uznał, że nie zastosowała się do Umowy, informuje drugą Umawiającą się Stronę, za pośrednictwem Wspólnego Komitetu, o środkach przyjętych w celu wykonania orzeczenia sądu arbitrażowego.

ARTYKUŁ 11

Środki wyrównawcze

1. Jeżeli Umawiająca się Strona, co do której sąd arbitrażowy uznał, że nie zastosowała się do Umowy, nie poinformuje drugiej Umawiającej się Strony, w rozsądnym terminie wyznaczonym zgodnie z art. IV.2 ust. 6 dodatku, o środkach wprowadzonych w celu wykonania orzeczenia sądu arbitrażowego lub jeżeli druga Umawiająca się Strona uważa, że środki, o wprowadzeniu których powiadomiono, nie są zgodne z orzeczeniem sądu arbitrażowego, ta druga Umawiająca się Strona może zastosować proporcjonalne środki wyrównawcze w ramach Umowy lub jakiejkolwiek innej umowy dwustronnej w tych obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem (zwane dalej „środkami wyrównawczymi”), w celu zaradzenia potencjalnej nierównowadze. Powiadamia ona Umawiającą się Stronę, co do której sąd arbitrażowy uznał, że nie zastosowała się do Umowy, o środkach wyrównawczych, które określa się w powiadomieniu. Takie środki wyrównawcze stają się skuteczne trzy miesiące od daty powiadomienia.
2. Jeżeli w terminie jednego miesiąca od daty powiadomienia o planowanych środkach wyrównawczych Wspólny Komitet nie podejmie decyzji o zawieszeniu, zmianie lub unieważnieniu tych środków wyrównawczych, każda z Umawiających się Stron może poddać kwestię proporcjonalności tych środków wyrównawczych arbitrażowi, zgodnie z dodatkiem.
3. Sąd arbitrażowy wydaje orzeczenie w terminach określonych w art. III.8 ust. 4 dodatku.
4. Środki wyrównawcze nie mają mocy wstecznej. W szczególności osoby fizyczne i podmioty gospodarcze zachowują prawa i obowiązki nabyte przed wejściem w życie środków wyrównawczych.

ARTYKUŁ 12

Współpraca między jurysdykcjami

1. W celu promowania jednolitej interpretacji szwajcarski Federalny Sąd Najwyższy i Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej uzgadniają prowadzenie dialogu i jego zasady.
2. Szwajcaria ma prawo złożyć do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej pisma procesowe lub uwagi na piśmie, w przypadku gdy sąd państwa członkowskiego Unii kieruje pytanie dotyczące interpretacji Umowy lub przepisu aktu prawnego Unii, do którego odsyła Umowa, do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

ROZDZIAŁ 4

POZOSTAŁE POSTANOWIENIA

ARTYKUŁ 13

Wkład finansowy

1. Szwajcaria wnosi wkład w finansowanie działań agencji Unii, systemów informacyjnych i innych działań wymienionych w art. 1 załącznika, do których ma dostęp, zgodnie z niniejszym artykułem i załącznikiem.

Wspólny Komitet może podjąć decyzję o zmianie załącznika.

2. Unia może w dowolnym momencie zawiesić uczestnictwo Szwajcarii w działaniach, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, jeżeli Szwajcaria nie dotrzymuje terminu płatności zgodnie z warunkami płatności określonymi w art. 2 załącznika.

W przypadku niedotrzymania przez Szwajcarię terminu płatności Unia wysyła Szwajcarii oficjalne wezwanie do zapłaty. W przypadku braku uregulowania pełnej płatności w terminie 30 dni od daty otrzymania takiego oficjalnego wezwania do zapłaty przez Szwajcarię Unia może zawiesić uczestnictwo Szwajcarii w danym działaniu.

3. Wkład finansowy ma formę łącznej kwoty:

- a) wkładu operacyjnego; oraz
- b) opłaty z tytułu uczestnictwa.

4. Wkład finansowy ma formę rocznego wkładu finansowego i jest wymagalny w terminach określonych w wezwaniach do wpłaty środków wystawianych przez Komisję.

5. Wkład operacyjny opiera się na kluczu do ustalenia wkładu określonym jako stosunek produktu krajowego brutto (zwanego dalej „PKB”) Szwajcarii w cenach rynkowych do PKB Unii w cenach rynkowych.

W tym celu za dane liczbowe dotyczące PKB w cenach rynkowych Umawiających się Stron uznaje się ostatnie dane dostępne na dzień 1 stycznia roku, w którym dokonywana jest roczna płatność, zgodnie z ustaleniami Urzędu Statystycznego Unii Europejskiej, z należyтым uwzględnieniem Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie współpracy w dziedzinie statystyki, sporządzonej w Luksemburgu w dniu 26 października 2004 r. Jeśli ta umowa przestanie obowiązywać, za PKB Szwajcarii uznaje się wartość określoną na podstawie danych dostarczonych przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju.

6. Wkład operacyjny dla każdej agencji Unii oblicza się poprzez zastosowanie klucza do ustalenia wkładu do jej rocznego uchwalonego budżetu ujętego w odpowiednich pozycjach w budżecie na dany rok, z uwzględnieniem dla każdej agencji wszelkich skorygowanych wkładów operacyjnych określonych w art. 1 załącznika.

Wkład operacyjny na systemy informacyjne i inne działania oblicza się poprzez zastosowanie klucza do ustalenia wkładu do odpowiedniego budżetu na dany rok, jak określono w dokumentach wykonawczych do budżetu, takich jak programy prac lub umowy.

Wszystkie kwoty referencyjne opierają się na środkach na zobowiązania.

7. Roczna opłata z tytułu uczestnictwa wynosi 4 % rocznego wkładu operacyjnego obliczonego zgodnie z ust. 5 i 6.

8. Komisja przekazuje Szwajcarii odpowiednie informacje dotyczące obliczania jej wkładu finansowego. Informacje te przekazuje się z należyтым uwzględnieniem przepisów Unii dotyczących poufności i ochrony danych.

9. Wszystkie wkłady finansowe Szwajcarii lub płatności ze strony Unii oraz obliczenia kwot należnych lub kwot otrzymywanych dokonywane są w euro.
10. Jeżeli wejście w życie niniejszego protokołu nie zbiega się z początkiem roku kalendarzowego, wkład operacyjny Szwajcarii na dany rok podlega dostosowaniu zgodnie z metodyką i warunkami płatności określonymi w art. 5 załącznika.
11. Szczegółowe postanowienia dotyczące wprowadzenia w życie niniejszego artykułu są zawarte w załączniku.
12. Trzy lata po wejściu w życie niniejszego protokołu, a następnie co trzy lata Wspólny Komitet dokonuje przeglądu warunków uczestnictwa Szwajcarii określonych w art. 1 załącznika i, w stosownych przypadkach, dostosowuje je.

ARTYKUŁ 14

Odniesienia do terytoriów

Ilekoć akty prawne Unii włączone do Umowy zawierają odniesienia do terytorium „Unii Europejskiej”, „Unii”, „wspólnego rynku” lub „rynku wewnętrznego”, odniesienia te rozumie się do celów Umowy jako odniesienia do terytoriów, o których mowa w art. 57 Umowy.

ARTYKUŁ 15

Odniesienia do obywateli państw członkowskich Unii

Ilekoć akty prawne Unii włączone do Umowy zawierają odniesienia do obywateli państw członkowskich Unii, odniesienia te rozumie się do celów Umowy jako odniesienia do obywateli państw członkowskich Unii i Szwajcarii.

ARTYKUŁ 16

Wejście w życie i wdrożenie aktów prawnych Unii

Przepisy aktów prawnych Unii włączonych do Umowy w zakresie dotyczącym wejścia w życie lub wdrożenia tych aktów nie mają znaczenia do celów Umowy.

Terminy oraz daty wprowadzenia w życie i wykonania przez Szwajcarię decyzji włączających akty prawne Unii do Umowy wynikają z art. 5 ust. 8 i art. 6 ust. 5, a także z przepisów przejściowych.

ARTYKUŁ 17

Adresaci aktów prawnych Unii

Przepisy aktów prawnych Unii włączonych do Umowy wskazujące, że są one skierowane do państw członkowskich Unii, nie mają znaczenia do celów Umowy.

ROZDZIAŁ 5

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

ARTYKUŁ 18

Wykonanie

1. Umawiające się Strony wprowadzają wszelkie właściwe środki, ogólne lub szczególne, w celu zapewnienia wykonania zobowiązań wynikających z Umowy i powstrzymują się od wszelkich działań, które mogłyby zagrozić osiągnięciu celów Umowy.
2. Umawiające się Strony wprowadzają wszelkie środki niezbędne do zagwarantowania zamierzonego rezultatu aktów prawnych Unii, do których odsyła Umowa, oraz powstrzymują się od wszelkich działań, które mogłyby zagrozić osiągnięciu celów tych aktów.

ARTYKUŁ 19

Wejście w życie

1. Niniejszy protokół podlega ratyfikacji lub zatwierdzeniu przez Umawiające się Strony zgodnie z ich własnymi procedurami. Umawiające się Strony powiadamiają się nawzajem o zakończeniu wewnętrznych procedur niezbędnych do wejścia w życie niniejszego protokołu.

2. Niniejszy protokół wchodzi w życie pierwszego dnia drugiego miesiąca następującego po dniu ostatniego powiadomienia dotyczącego instrumentów wymienionych poniżej:

- a) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób;
- b) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób;
- c) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego;
- d) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego;
- e) Protokół dotyczący pomocy państwa do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego;
- f) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób;
- g) Protokół dotyczący pomocy państwa do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób;

- h) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską dotyczącej handlu produktami rolnymi;
- i) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie wzajemnego uznawania w odniesieniu do oceny zgodności;
- j) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie wzajemnego uznawania w odniesieniu do oceny zgodności;
- k) Umowa między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie regularnego wkładu finansowego Szwajcarii przeznaczonego na zmniejszanie różnic gospodarczych i społecznych w Unii Europejskiej;
- l) Umowa między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie uczestnictwa Konfederacji Szwajcarskiej w programach Unii;
- m) Umowa między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie warunków uczestnictwa Konfederacji Szwajcarskiej w Agencji Unii Europejskiej ds. Programu Kosmicznego.

ARTYKUŁ 20

Zmiany i rozwiązanie

1. Niniejszy protokół można zmienić w każdej chwili za obopólną zgodą Umawiających się Stron.

2. W przypadku rozwiązania Umowy zgodnie z art. 58 ust. 3 Umowy niniejszy protokół przestaje obowiązywać z dniem, o którym mowa w art. 58 ust. 4 Umowy.

3. W przypadku gdy Umowa przestaje obowiązywać, osoby fizyczne i podmioty gospodarcze zachowują prawa i obowiązki, które nabyły na mocy Umowy przed datą jej wygaśnięcia.

Umawiające się Strony ustalają, za wzajemnym porozumieniem, jakie działania należy podjąć w odniesieniu do praw, których proces nabywania trwa.

Sporządzono w [...] w dniu [...] r. w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach w językach angielskim, bułgarskim, chorwackim, czeskim, duńskim, estońskim, fińskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, irlandzkim, litewskim, łotewskim, maltańskim, niderlandzkim, niemieckim, polskim, portugalskim, rumuńskim, słowackim, słoweńskim, szwedzkim, węgierskim oraz włoskim, przy czym teksty w każdym z tych języków są jednakowo autentyczne.

NA DOWÓD CZEGO niżej podpisani, należycie do tego celu upoważnieni, złożyli swoje podpisy pod niniejszym protokołem.

[Podpisy (we wszystkich 24 językach UE: „W imieniu Unii Europejskiej” i „W imieniu Konfederacji Szwajcarskiej”)]

ZAŁĄCZNIK DOTYCZĄCY STOSOWANIA ART. 13 PROTOKOŁU

ARTYKUŁ 1

**Wykaz działań agencji unijnych, systemów informacyjnych i innych działań,
na rzecz których Szwajcaria ma wносить wkład finansowy**

Szwajcaria wnosi wkład finansowy na:

a) agencje:

brak;

b) systemy informacyjne:

brak;

c) inne działania:

brak.

ARTYKUŁ 2

Warunki płatności

1. Płatności należnych na podstawie art. 13 protokołu dokonuje się zgodnie z niniejszym artykułem.
2. Wydając wezwanie do wpłaty środków w danym roku budżetowym, Komisja przekazuje Szwajcarii następujące informacje:
 - a) kwotę wkładu operacyjnego; oraz
 - b) wysokość opłaty z tytułu uczestnictwa.
3. Komisja przekazuje Szwajcarii, najszybciej, jak to możliwe, a najpóźniej w dniu 16 kwietnia każdego roku budżetowego, następujące informacje dotyczące uczestnictwa Szwajcarii:
 - a) kwoty środków na zobowiązania dla każdej agencji Unii w rocznym uchwalonym budżecie Unii ujęte w odpowiednich pozycjach w budżecie Unii na dany rok, z uwzględnieniem dla każdej agencji wszelkich skorygowanych wkładów operacyjnych określonych w art. 1, oraz kwoty środków na zobowiązania w odniesieniu do uchwalonego budżetu Unii na dany rok na systemy informacyjne i inne działania, których Szwajcaria jest uczestnikiem zgodnie z art. 1;
 - b) kwotę opłaty z tytułu uczestnictwa, o której mowa w art. 13 ust. 7 niniejszego protokołu; oraz

- c) w odniesieniu do agencji, w roku N+1, kwoty zobowiązań budżetowych zaciągniętych na środki na zobowiązania zatwierdzone w roku N w odpowiednich pozycjach w budżecie Unii w odniesieniu do rocznego budżetu Unii ujęte w odpowiednich pozycjach w budżecie Unii na rok N.

4. Komisja przedstawia szacunkowe informacje określone w ust. 3 lit. a) i b) na podstawie projektu budżetu najszybciej, jak to możliwe, a najpóźniej do dnia 1 września roku budżetowego.

5. Najpóźniej w dniu 16 kwietnia, a jeśli ma to zastosowanie do danej agencji Unii, danego systemu informacyjnego lub innego działania – najwcześniej w dniu 22 października, a najpóźniej w dniu 31 października każdego roku budżetowego – Komisja wystawia Szwajcarii wezwanie do wpłaty środków, które odpowiada wkładowi Szwajcarii na mocy Umowy w odniesieniu do każdej z agencji, każdego z systemów informacyjnych lub innych działań, których Szwajcaria jest uczestnikiem.

6. Wezwanie do wpłaty środków, o którym mowa w ust. 5, składa się z następujących transz:

- a) pierwszej transzy w każdym roku, w związku z wezwaniem do wpłaty środków, które ma zostać wystawione do dnia 16 kwietnia, odpowiadającej kwocie stanowiącej równowartość szacunkowego rocznego wkładu finansowego do danej agencji, danego systemu informacyjnego lub innego działania, o którym mowa w ust. 4.

Szwajcaria dokonuje płatności kwoty wskazanej w tym wezwaniu do wpłaty środków najpóźniej 60 dni po wydaniu wezwania do wpłaty;

- b) w stosownych przypadkach, drugiej transzy w roku, w związku z wezwaniem do wpłaty środków, które ma zostać wystawione najwcześniej w dniu 22 października, a najpóźniej w dniu 31 października, odpowiadającej różnicy między kwotą, o której mowa w ust. 4, a kwotą, o której mowa w ust. 5, jeżeli kwota, o której mowa w ust. 5, jest wyższa.

Szwajcaria dokonuje płatności kwoty wskazanej w tym wezwaniu do wpłaty środków najpóźniej do dnia 21 grudnia.

W odniesieniu do każdego wezwania do wpłaty środków Szwajcaria może dokonywać odrębnych płatności za każdą agencję, system informacyjny lub inne działanie.

7. W odniesieniu do pierwszego roku wykonania niniejszego protokołu Komisja wystawi jedno wezwanie do wpłaty środków w terminie 90 dni od wejścia protokołu w życie.

Szwajcaria dokonuje płatności kwoty wskazanej w tym wezwaniu do wpłaty środków najpóźniej 60 dni po wydaniu wezwania do wpłaty.

8. Każde opóźnienie we wniesieniu wkładu finansowego stanowi podstawę do zapłaty przez Szwajcarię odsetek za zwłokę od należnej kwoty, wyliczanych za okres od terminu płatności do dnia, w którym należna kwota zostanie wpłacona w całości.

W odniesieniu do należności niezapłaconych w terminie stosuje się stopę odsetek równą stopie stosowanej przez Europejski Bank Centralny do jego głównych operacji refinansowych, publikowanej w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*, seria C, obowiązującej pierwszego dnia miesiąca, w którym przypada termin płatności, lub stopie 0 %, w zależności od tego, która z wymienionych jest wyższa, powiększonej o 3,5 punktu procentowego.

ARTYKUŁ 3

Korekta wkładu finansowego Szwajcarii na rzecz Agencji Unii w świetle wykonania

Korekty wkładu finansowego Szwajcarii na rzecz agencji Unii dokonuje się w roku N+1, kiedy to początkowy wkład operacyjny koryguje się w górę lub w dół o różnicę między początkowym wkładem operacyjnym a skorygowanym wkładem obliczonym poprzez zastosowanie klucza do ustalenia wkładu z roku N do kwoty zobowiązań budżetowych podjętych w odniesieniu do środków na zobowiązania zatwierdzonych w roku N według odpowiednich pozycji w budżecie Unii. W stosownych przypadkach różnica uwzględnia, dla każdej agencji, skorygowany wkład operacyjny oparty na wartości procentowej, jak określono w art. 1.

ARTYKUŁ 4

Istniejące uzgodnienia

Art. 13 protokołu i niniejszy załącznik nie mają zastosowania do szczególnych uzgodnień między Szwajcarią a Unią, które obejmują wkłady finansowe Szwajcarii. Takimi uzgodnieniami objęte są następujące agencje, systemy informacyjne i inne działania:

- TACHOnet, ustanowiony rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/68 z dnia 21 stycznia 2016 r. w sprawie wspólnych procedur i specyfikacji koniecznych do wzajemnego połączenia elektronicznych rejestrów kart kierowcy (Dz.U. L 15 z 22.1.2016, s. 51), ostatnio zmienionym rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2017/1503 z dnia 25 sierpnia 2017 r. (Dz.U. L 221 z 26.8.2017, s. 10), w stosownych przypadkach, zgodnie z załącznikiem 1 do Umowy;

- punkt kompleksowej obsługi Agencji Kolejowej Unii Europejskiej (ERA), ustanowiony na mocy art. 12 rozporządzenia (UE) 2016/796 z dnia 11 maja 2016 r. w sprawie Agencji Kolejowej Unii Europejskiej i uchylenia rozporządzenia (WE) nr 881/2004 (Dz.U. L 138 z 26.5.2016, s. 1), zgodnie z Porozumieniem administracyjnym między szwajcarskim Federalnym Urzędem ds. Transportu a Agencją Kolejową Unii Europejskiej, sporządzonym w Brukseli dnia 13 grudnia 2019 r.

ARTYKUŁ 5

Uzgodnienia przejściowe

W przypadku gdy data wejścia w życie protokołu nie przypada na dzień 1 stycznia, niniejszy artykuł stosuje się w drodze odstępstwa od art. 2.

W pierwszym roku stosowania protokołu w odniesieniu do wkładu operacyjnego należnego za dany rok mającego zastosowanie do odpowiedniej agencji, odpowiedniego systemu informacyjnego lub innego działania, określonych zgodnie z art. 13 protokołu i art. 1–3 niniejszego załącznika, wkład operacyjny podlega proporcjonalnemu obniżeniu według zasady *pro rata temporis* poprzez pomnożenie kwoty rocznego należnego wkładu operacyjnego przez stosunek:

- a) liczby dni kalendarzowych od daty wejścia w życie protokołu do dnia 31 grudnia danego roku; oraz
- b) łącznej liczby dni kalendarzowych w danym roku.

DODATEK DOTYCZĄCY SĄDU ARBITRAŻOWEGO

ROZDZIAŁ I

POSTANOWIENIA WSTĘPNE

ARTYKUŁ I.1

Zakres

Jeżeli jedna z Umawiających się Stron (zwanymi dalej „stronami”) skieruje spór do arbitrażu zgodnie z art. 10 ust. 2 lub art. 11 ust. 2 protokołu, zastosowanie mają zasady określone w niniejszym dodatku.

ARTYKUŁ I.2

Sekretariat i usługi administracyjne

Biuro Międzynarodowe Stałego Trybunału Arbitrażowego w Hadze (zwane dalej „Biurem Międzynarodowym”) pełni funkcje rejestru i zapewnia niezbędną obsługę sekretariatu.

ARTYKUŁ I.3

Zawiadomienia i obliczanie terminów

1. Zawiadomienia, w tym komunikaty lub wnioski, można przysyłać za pomocą dowolnego środka komunikacji, który potwierdza ich nadanie lub umożliwia uzyskanie takiego potwierdzenia.
2. Takie zawiadomienia można przysyłać drogą elektroniczną tylko wtedy, gdy strona wyznaczyła lub potwierdziła adres specjalnie do tego celu.
3. Takie zawiadomienia doręczane stronom przesyła się, w przypadku Szwajcarii do szwajcarskiego Wydziału ds. Europy w Federalnym Departamencie Spraw Zagranicznych, a w przypadku Unii – do Służby Prawnej Komisji.
4. Każdy termin określony w niniejszym dodatku biegnie od dnia następującego po wystąpieniu zdarzenia lub czynności. Jeżeli ostatni dzień na złożenie dokumentu przypada w dniu wolnym od pracy dla instytucji Unii lub rządu Szwajcarii, termin na złożenie dokumentu upływa następnego dnia roboczego. Do biegu terminu wliczają się dni wolne od pracy, które wypadają w jego trakcie.

ARTYKUŁ I.4

Zawiadomienie o arbitrażu

1. Strona podejmująca inicjatywę skorzystania z arbitrażu (zwana dalej „powodem”) przesyła drugiej stronie (zwanej dalej „pozwanym”) oraz Biuru Międzynarodowemu zawiadomienie o arbitrażu.

2. Postępowanie arbitrażowe uznaje się za rozpoczęte w dniu następującym po dniu, w którym pozwany otrzyma zawiadomienie o arbitrażu.
3. Zawiadomienie o arbitrażu zawiera następujące informacje:
 - a) wniosek o skierowanie sporu do arbitrażu;
 - b) imiona i nazwiska lub nazwy i dane kontaktowe stron;
 - c) imię i nazwisko lub nazwę i adres pełnomocnika (pełnomocników) powoda;
 - d) podstawę prawną postępowania (art. 10 ust. 2 lub art. 11 ust. 2 protokołu) oraz:
 - (i) w przypadkach, o których mowa w art. 10 ust. 2 protokołu – informację, że kwestia leżąca u podstaw sporu została oficjalnie wpisana do porządku obrad Wspólnego Komitetu, w celu znalezienia rozwiązania, zgodnie z art. 10 ust. 1 protokołu; oraz
 - (ii) w przypadkach, o których mowa w art. 11 ust. 2 protokołu – orzeczenie sądu arbitrażowego, wszelkie środki wykonawcze, o których mowa w art. 10 ust. 5 protokołu, oraz kwestionowane środki wyrównawcze;
 - e) wskazanie wszelkich norm leżących u podstaw sporu lub z nim związanych;
 - f) krótki opis sporu; oraz
 - g) wskazanie arbitra lub, jeżeli ma zostać powołanych łącznie pięciu arbitrów – wskazanie dwóch arbitrów.

4. W przypadkach, o których mowa w art. 10 ust. 3 protokołu, zawiadomienie o arbitrażu może również zawierać informacje dotyczące konieczności wniesienia sprawy do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

5. Żadne argumenty podważające wystarczający charakter zawiadomienia o arbitrażu nie stanowią przeszkody dla ustanowienia sądu arbitrażowego. Sąd arbitrażowy rozstrzyga spór ostatecznie.

ARTYKUŁ I.5

Odpowiedź na zawiadomienie o arbitrażu

1. W terminie 60 dni od otrzymania zawiadomienia o arbitrażu pozwany przesyła powodowi i Biuru Międzynarodowemu odpowiedź na zawiadomienie o arbitrażu zawierającą następujące informacje:

- a) imiona i nazwiska lub nazwy i dane kontaktowe stron;
- b) imię i nazwisko lub nazwę i adres pełnomocnika (pełnomocników) pozwanego;
- c) odpowiedź na informacje podane w zawiadomieniu o arbitrażu zgodnie z art. I.4 ust. 3 lit. d)–f); oraz
- d) wskazanie arbitra lub, jeżeli ma zostać powołanych łącznie pięciu arbitrów – wskazanie dwóch arbitrów.

2. W przypadkach, o których mowa w art. 10 ust. 3 protokołu, odpowiedź na zawiadomienie o arbitrażu może również zawierać odpowiedź na informacje podane w zawiadomieniu o arbitrażu zgodnie z art. I.4 ust. 4 niniejszego dodatku oraz informację o konieczności wniesienia sprawy do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

3. Brak odpowiedzi, niekompletna lub spóźniona odpowiedź pozwanego na zawiadomienie o arbitrażu nie stanowią przeszkody dla ustanowienia sądu arbitrażowego. Sąd arbitrażowy rozstrzyga spór ostatecznie.

4. Jeżeli pozwany w odpowiedzi na zawiadomienie o arbitrażu żąda, aby sąd arbitrażowy składał się z pięciu arbitrów, powód wyznacza dodatkowego arbitra w terminie 30 dni od otrzymania odpowiedzi na zawiadomienie o arbitrażu.

ARTYKUŁ I.6

Reprezentacja i pomoc

1. Strony są reprezentowane przed sądem arbitrażowym przez jednego lub więcej pełnomocników. Pełnomocnicy mogą korzystać z pomocy doradców, adwokatów lub radców prawnych.

2. O wszelkich zmianach pełnomocników lub ich adresów powiadamia się drugą stroną, Biuro Międzynarodowe i sąd arbitrażowy. Sąd arbitrażowy może w każdej chwili, z własnej inicjatywy lub na wniosek strony, zażądać dowodu potwierdzającego uprawnienia przyznane pełnomocnikom stron.

ROZDZIAŁ II

SKŁAD SĄDU ARBITRAŻOWEGO

ARTYKUŁ II.1

Liczba arbitrów

W skład sądu arbitrażowego wchodzi trzech arbitrów. Sąd arbitrażowy składa się z pięciu arbitrów, jeżeli powód w swoim zawiadomieniu o arbitrażu lub pozwany w odpowiedzi na zawiadomienie o arbitrażu wystąpi z takim wnioskiem.

ARTYKUŁ II.2

Wyznaczanie arbitrów

1. Jeżeli ma zostać wyznaczonych trzech arbitrów, każda ze stron wyznacza jednego z nich. Dwóch arbitrów wyznaczonych przez strony wybiera trzeciego arbitra, który będzie przewodniczącym sądu arbitrażowego.
2. Jeżeli ma zostać wyznaczonych pięciu arbitrów, każda ze stron wyznacza dwóch z nich. Czterech arbitrów wyznaczonych przez strony wybiera piątego arbitra, który będzie przewodniczącym sądu arbitrażowego.

3. Jeżeli w ciągu 30 dni od wyznaczenia ostatniego arbitra wyznaczonego przez strony arbitrzy nie osiągną porozumienia w sprawie wyboru przewodniczącego sądu arbitrażowego, przewodniczącego wyznacza Sekretarz Generalny Stałego Trybunału Arbitrażowego.

4. Aby pomóc w wyborze arbitrów wchodzących w skład sądu arbitrażowego, sporządza się i aktualizuje w razie potrzeby orientacyjny wykaz osób posiadających kwalifikacje, o których mowa w ust. 6, który musi być wspólny dla wszystkich umów dwustronnych w tych obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem, jak również Umowy między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie zdrowia, sporządzonej w [...] dnia [...] r. (zwanej dalej „umową w sprawie zdrowia”), Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską dotyczącej handlu produktami rolnymi, sporządzonej w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1999 r. (zwanej dalej „umową dotyczącą handlu produktami rolnymi”), oraz Umowy między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie regularnego wkładu finansowego Szwajcarii przeznaczonego na zmniejszanie różnic gospodarczych i społecznych w Unii Europejskiej, sporządzonej w [...] dnia [...] r. (zwanej dalej „umową w sprawie regularnego wkładu finansowego Szwajcarii”). Wspólny Komitet przyjmuje i aktualizuje ten wykaz do celów Umowy w drodze decyzji.

5. Jeżeli strona nie wyznaczy arbitra, Sekretarz Generalny Stałego Trybunału Arbitrażowego wyznacza tego arbitra z wykazu, o którym mowa w ust. 4. W przypadku braku takiego wykazu Sekretarz Generalny Stałego Trybunału Arbitrażowego wyznacza arbitra w drodze losowania spośród osób, które zostały formalnie zaproponowane przez jedną ze stron lub obie strony do celów ust. 4.

6. W składzie sądu arbitrażowego zasiadają osoby o wysokich kwalifikacjach, powiązane ze stronami lub nie, które dają gwarancję niezawisłości i braku konfliktu interesów, a także posiadają szeroki zakres doświadczeń. W szczególności posiadają one wiedzę fachową w dziedzinie prawa i spraw objętych niniejszą Umową; nie mogą przyjmować poleceń od żadnej ze stron; oraz muszą działać w imieniu własnym i nie mogą przyjmować poleceń od żadnej organizacji ani żadnego rządu w kwestiach związanych ze sporem. Przewodniczący sądu arbitrażowego posiada również doświadczenie w procedurach rozstrzygania sporów.

ARTYKUŁ II.3

Oświadczenia arbitrów

1. Jeżeli rozważa się wyznaczenie danej osoby na arbitra, osoba ta zgłasza wszelkie okoliczności, które mogą budzić uzasadnione wątpliwości co do jej bezstronności lub niezależności. Od momentu powołania i przez cały czas trwania postępowania arbitrażowego arbiter niezwłocznie ujawnia stronom oraz pozostałym arbitrom wszelkie takie okoliczności, jeżeli nie uczynił tego wcześniej.
2. Każdy arbiter może zostać odwołany, jeżeli istnieją okoliczności, które mogłyby budzić uzasadnione wątpliwości co do jego bezstronności lub niezależności.
3. Strona może złożyć wniosek o odwołanie arbitra, którego wyznaczyła, wyłącznie z powodu, o którym dowiedziała się po wyznaczeniu arbitra.
4. Jeżeli arbiter nie podejmie działań lub jeżeli formalnie lub faktycznie nie jest możliwe, aby arbiter pełnił swoją rolę, stosuje się procedurę odwołania arbitrów określoną w art. II.4.

ARTYKUŁ II.4

Odwołanie arbitrów

1. Strona, która chce wnieść o wyłączenie arbitra, składa wniosek o wyłączenie w terminie 30 dni od dnia, w którym została poinformowana o wyznaczeniu tego arbitra, lub w terminie 30 dni od dnia, w którym dowiedziała się o okolicznościach, o których mowa w art. II.3.
2. Wniosek o wyłączenie przesyła się drugiej stronie, arbitrowi, którego dotyczy wniosek, pozostałym arbitrom oraz Biuru Międzynarodowemu. Wniosek zawiera uzasadnienie żądania wyłączenia arbitra.
3. Jeżeli złożono wniosek o wyłączenie, druga strona może go zaakceptować. Arbiter, którego wniosek dotyczy może również ustąpić. Akceptacja wniosku ani ustąpienie arbitra nie oznaczają uznania zasadności powodów podanych we wniosku o wyłączenie.
4. Jeżeli w ciągu 15 dni od dnia zawiadomienia o wniosku o wyłączenie druga strona nie zaakceptuje takiego wniosku o wyłączenie lub jeżeli arbiter, którego dotyczy wniosek nie ustąpi, strona wnioskująca o wyłączenie może zwrócić się do Sekretarza Generalnego Stałego Trybunału Arbitrażowego o podjęcie decyzji w sprawie wyłączenia arbitra.
5. O ile strony nie postanowią inaczej, decyzja, o której mowa w ust. 4, zawiera uzasadnienie.

ARTYKUŁ II.5

Zastąpienie arbitra

1. Z zastrzeżeniem ust. 2 niniejszego artykułu, jeżeli w trakcie postępowania arbitrażowego zachodzi konieczność zastąpienia arbitra, nowego arbitra wyznacza się lub wybiera zgodnie z procedurą określoną w art. II.2, która miała zastosowanie do wyznaczenia lub wyboru arbitra, który ma zostać zastąpiony. Procedura ta ma zastosowanie nawet wówczas, gdy jedna ze stron nie skorzystała z przysługującego jej prawa do wyznaczenia arbitra lub udziału w wyznaczeniu arbitra, który ma zostać zastąpiony.
2. W przypadku zastąpienia arbitra postępowanie wznawia się na etapie, na którym zastąpiony arbiter zaprzestał pełnienia swoich funkcji, chyba że sąd arbitrażowy postanowi inaczej.

ARTYKUŁ II.6

Zwolnienie od odpowiedzialności

Z wyjątkiem przypadków umyślnego działania lub rażącego niedbalstwa strony zrzekają się, w najszerszym zakresie dozwolonym przez właściwe prawo, wszelkich roszczeń wobec arbitrów z tytułu jakichkolwiek działań lub zaniechań związanych z postępowaniem arbitrażowym.

ROZDZIAŁ III

POSTĘPOWANIE ARBITRAŻOWE

ARTYKUŁ III.1

Postanowienia ogólne

1. Dniem powołania sądu arbitrażowego jest dzień, w którym ostatni z arbitrów powiadomił o akceptacji swojego wyznaczenia.
2. Sąd arbitrażowy zapewnia równe traktowanie stron oraz, na odpowiednim etapie postępowania, wystarczającą możliwość dochodzenia przez strony ich praw i przedstawienia argumentów. Sąd arbitrażowy prowadzi postępowanie w taki sposób, aby uniknąć opóźnień i niepotrzebnych wydatków oraz zapewnić rozstrzygnięcie sporu między stronami.
3. Po wysłuchaniu stron zwołuje się rozprawę, chyba że sąd arbitrażowy postanowi inaczej.
4. W przypadku gdy strona przekazuje sądowi arbitrażowemu zawiadomienie, ma ona obowiązek przekazać je za pośrednictwem Biura Międzynarodowego i przesłać w tym samym czasie jego kopię drugiej stronie. Biuro Międzynarodowe przesyła kopię tego zawiadomienia każdemu z arbitrów.

ARTYKUŁ III.2

Miejsce arbitrażu

Miejscem arbitrażu jest Haga. Jeżeli wymagają tego wyjątkowe okoliczności, sąd arbitrażowy może zbierać się w każdym innym miejscu, które uzna za właściwe dla swoich obrad.

ARTYKUŁ III.3

Język

1. Językami postępowania są francuski i angielski.
2. Sąd arbitrażowy może zarządzić, aby wszystkim dokumentom załączonym do pozwu lub odpowiedzi na pozew oraz wszystkim pozostałym dokumentom przedłożonym w trakcie postępowania w ich języku oryginału towarzyszyło tłumaczenie na jeden z języków postępowania.

ARTYKUŁ III.4

Pozew

1. Powód przesyła swój pozew w formie pisemnej pozwanemu i sądowi arbitrażowemu za pośrednictwem Biura Międzynarodowego w terminie wyznaczonym przez sąd arbitrażowy. Powód może podjąć decyzję o uznaniu swojego zawiadomienia o arbitrażu, o którym mowa w art. I.4, za pozew, pod warunkiem że takie zawiadomienie spełnia także warunki określone w ust. 2 i 3 niniejszego artykułu.

2. Pozew zawiera następujące informacje:

- a) informacje określone w art. I.4 ust. 3 lit. b)–f);
- b) przedstawienie stanu faktycznego na poparcie roszczenia; oraz
- c) przedstawienie argumentów prawnych na poparcie roszczenia.

3. W miarę możliwości do pozwu załącza się wszelkie dokumenty i inne dowody wymienione przez powoda lub odsyła się w pozwie do takich dokumentów i dowodów. W przypadkach, o których mowa w art. 10 ust. 3 protokołu, pozew może również zawierać informacje dotyczące konieczności wniesienia sprawy do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

ARTYKUŁ III.5

Odpowiedź na pozew

1. Pozwany przesyła swoją odpowiedź na pozew w formie pisemnej powodowi i sądowi arbitrażowemu za pośrednictwem Biura Międzynarodowego w terminie wyznaczonym przez sąd arbitrażowy. Pozwany może podjąć decyzję o uznaniu swojej odpowiedzi na zawiadomienie o arbitrażu, o którym mowa w art. I.5, za odpowiedź na pozew, pod warunkiem że taka odpowiedź na zawiadomienie o arbitrażu spełnia także warunki określone w ust. 2 niniejszego artykułu.

2. Odpowiedź na pozew odpowiada na punkty pozwu wskazane zgodnie z art. III.4 ust. 2 lit. a)–c) niniejszego dodatku. W miarę możliwości do odpowiedzi na pozew załącza się wszelkie dokumenty i inne dowody wymienione przez pozwanego lub odsyła się w odpowiedzi do takich dokumentów lub dowodów. W przypadkach, o których mowa w art. 10 ust. 3 protokołu, odpowiedź na pozew może również zawierać informacje dotyczące konieczności wniesienia sprawy do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.
3. W odpowiedzi na pozew lub na późniejszym etapie postępowania arbitrażowego, jeżeli sąd arbitrażowy uzna, że opóźnienie było uzasadnione w danych okolicznościach, pozwany może wystąpić z powództwem wzajemnym, pod warunkiem że sąd arbitrażowy jest właściwy w sprawie tego powództwa.
4. Artykuł III.4 ust. 2 i 3 stosuje się do powództwa wzajemnego.

ARTYKUŁ III.6

Jurysdykcja sądu arbitrażowego

1. Sąd arbitrażowy orzeka o swojej właściwości na podstawie art. 10 ust. 2 lub art. 11 ust. 2 protokołu.
2. W przypadkach, o których mowa w art. 10 ust. 2 protokołu, sąd arbitrażowy jest upoważniony do zbadania kwestii leżącej u podstaw sporu, która została oficjalnie wpisana do porządku obrad Wspólnego Komitetu, w celu znalezienia rozwiązania, zgodnie z art. 10 ust. 1 protokołu.

3. W przypadkach, o których mowa w art. 11 ust. 2 protokołu, sąd arbitrażowy, który rozpoznał sprawę główną, jest upoważniony do zbadania proporcjonalności spornych środków wyrównawczych, w tym w przypadku gdy środki te zostały w całości lub w części zastosowane w ramach innej umowy dwustronnej w tych obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem.

4. Wstępny zarzut braku właściwości sądu arbitrażowego podnosi się najpóźniej w odpowiedzi na pozew lub, w przypadku powództwa wzajemnego, w replice. Fakt, że strona wyznaczyła arbitra lub brała udział w jego wyznaczeniu, nie pozbawia jej prawa do podniesienia takiego wstępnego zarzutu. Wstępny zarzut, że spór wykracza poza zakres kompetencji sądu arbitrażowego, podnosi się niezwłocznie po podniesieniu w trakcie postępowania arbitrażowego kwestii, co do której zarzuca się sądowi przekroczenie jego kompetencji. W każdym przypadku sąd arbitrażowy może uwzględnić wstępny zarzut podniesiony po upływie wyznaczonego terminu, jeżeli zdecyduje, że opóźnienie było uzasadnione w danych okolicznościach.

5. Sąd arbitrażowy może orzec w przedmiocie wstępnego zarzutu, o którym mowa w ust. 4, traktując go jako kwestię wstępną lub rozstrzygając sprawę co do istoty.

ARTYKUŁ III.7

Inne oświadczenia pisemne

Sąd arbitrażowy, po konsultacji ze stronami, decyduje o tym, jakie inne oświadczenia pisemne oprócz pozwu i odpowiedzi na pozew strony składają lub mogą złożyć, i wyznacza termin ich złożenia.

ARTYKUŁ III.8

Terminy

1. Termin wyznaczony przez sąd arbitrażowy na przekazanie dokumentów w formie pisemnej, w tym pozwu i odpowiedzi na pozew, nie może przekroczyć 90 dni, chyba że strony postanowią inaczej.
2. Sąd arbitrażowy wydaje orzeczenie kończące postępowanie w terminie 12 miesięcy od daty jego powołania. W wyjątkowych okolicznościach szczególnych trudności sąd arbitrażowy może przedłużyć ten okres maksymalnie o trzy dodatkowe miesiące.
3. Terminy określone w ust. 1 i 2 skracają się o połowę:
 - a) na wniosek powoda lub pozwanego, jeżeli w terminie 30 dni od daty złożenia takiego wniosku sąd arbitrażowy, po wysłuchaniu drugiej strony, uzna sprawę za pilną; lub
 - b) jeżeli strony tak postanowią.
4. W przypadkach, o których mowa w art. 11 ust. 2 protokołu, sąd arbitrażowy wydaje orzeczenie kończące postępowanie w terminie sześciu miesięcy od daty powiadomienia o środkach wyrównawczych zgodnie z art. 11 ust. 1 protokołu.

ARTYKUŁ III.9

Sprawy skierowane do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

1. W zastosowaniu art. 7 i art. 10 ust. 3 protokołu sąd arbitrażowy wnosi sprawę do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

2. Sąd arbitrażowy może wnieść sprawę do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej na każdym etapie postępowania, pod warunkiem że sąd arbitrażowy jest w stanie dostatecznie precyzyjnie określić stan faktyczny i prawny sprawy oraz zagadnienia prawne, które ona rodzi.

Postępowanie przed sądem arbitrażowym zawiesza się do czasu wydania orzeczenia przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

3. Każda ze stron może skierować do sądu arbitrażowego uzasadniony wniosek o wniesienie sprawy do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Sąd arbitrażowy odrzuca taki wniosek, jeżeli uzna, że warunki wniesienia sprawy do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, o których mowa w ust. 1, nie zostały spełnione. Jeżeli sąd arbitrażowy odrzuci wniosek strony o wniesienie sprawy do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, uzasadnia jego odrzucenie w rozstrzygnięciu co do istoty sprawy.

4. Sąd arbitrażowy wnosi sprawę do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w drodze zawiadomienia. Zawiadomienie zawiera co najmniej następujące informacje:

- a) krótki opis sporu;
- b) akty prawne Unii lub postanowienia Umowy, które są przedmiotem sporu; oraz

- c) pojęcie prawa Unii, które wymaga interpretacji zgodnie z art. 7 ust. 2 protokołu.

Sąd arbitrażowy zawiadamia strony o wniesieniu sprawy do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

5. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stosuje przez analogię regulamin wewnętrzny mający zastosowanie do wykonywania jego właściwości do orzekania w trybie prejudycjalnym w kwestii wykładni traktatów oraz aktów przyjętych przez instytucje, organy i jednostki organizacyjne Unii.

6. Pełnomocnicy i adwokaci lub radcy prawni umocowani do reprezentowania stron przed sądem arbitrażowym na mocy artykułów I.4, I.5, III.4 i III.5 są także upoważnieni do reprezentowania stron przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

ARTYKUŁ III.10

Środki tymczasowe

1. W przypadkach, o których mowa w art. 11 ust. 2 protokołu, każda ze stron może, na każdym etapie postępowania arbitrażowego, złożyć wniosek o zastosowanie środków tymczasowych polegających na zawieszeniu stosowania środków wyrównawczych.

2. We wniosku, o którym mowa w ust. 1, określa się przedmiot sporu i okoliczności niecierpiące zwłoki, a także uprawdopodobnia się z faktycznego i prawnego punktu widzenia konieczność zastosowania środków tymczasowych, których dotyczy wniosek. Wniosek ten obejmuje wszystkie dostępne dowody i wnioski dowodowe mające na celu uzasadnienie zastosowania środków tymczasowych.

3. Strona wnioskująca o zastosowanie środków tymczasowych przesyła swój wniosek na piśmie drugiej stronie oraz sądowi arbitrażowemu za pośrednictwem Biura Międzynarodowego. Sąd arbitrażowy wyznacza termin, w którym druga strona może przedstawić uwagi na piśmie lub ustnie.

4. Sąd arbitrażowy, w terminie jednego miesiąca od daty złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1, wydaje postanowienie o zawieszeniu stosowania kwestionowanych środków wyrównawczych, jeżeli spełnione są następujące warunki:

- a) sąd arbitrażowy jest *prima facie* przekonany o zasadności zastosowania środków tymczasowych, o które wnosi strona;
- b) sąd arbitrażowy uważa, że bez zawieszenia stosowania środków wyrównawczych do czasu wydania orzeczenia kończącego postępowanie strona wnioskująca o zastosowanie środków tymczasowych poniosłaby poważną i nieodwracalną szkodę; oraz
- c) szkoda, jaką strona wnioskująca o zastosowanie środków tymczasowych poniosłaby wskutek natychmiastowego zastosowania zaskarżonych środków wyrównawczych, przeważa nad interesem w ich natychmiastowym i skutecznym zastosowaniu.

5. Zawieszenie postępowania, o którym mowa w art. III.9 ust. 2 akapit drugi, nie ma zastosowania w postępowaniach prowadzonych na podstawie niniejszego artykułu.

6. Postanowienie wydane przez sąd arbitrażowy zgodnie z ust. 4 wywołuje jedynie skutek tymczasowy bez uszczerbku dla rozstrzygnięcia sądu arbitrażowego co do istoty sprawy.

7. O ile w postanowieniu wydanym przez sąd arbitrażowy zgodnie z ust. 4 niniejszego artykułu nie wyznaczono wcześniejszej daty zakończenia zawieszenia, zawieszenie wygasa z chwilą wydania orzeczenia kończącego postępowanie na mocy art. 11 ust. 2 protokołu.

8. Dla uniknięcia wątpliwości do celów niniejszego artykułu uznaje się, że rozpatrując interesy strony wnioskującej o zastosowanie środków tymczasowych i drugiej strony, sąd arbitrażowy bierze pod uwagę również interesy osób fizycznych i podmiotów gospodarczych tych stron, przy czym uwzględnienie tych interesów nie jest równoznaczne z przyznaniem takiej osobie fizycznej lub takiemu podmiotowi gospodarczemu legitymacji procesowej przed sądem arbitrażowym.

ARTYKUŁ III.11

Dowody

1. Każda ze stron przedstawia dowody potwierdzające fakty stanowiące podstawę jej pozwu lub odpowiedzi na pozew.

2. Na wniosek strony lub z inicjatywy własnej sąd arbitrażowy może starać się o uzyskanie od stron odpowiednich informacji, które uzna za niezbędne i odpowiednie. Sąd arbitrażowy wyznacza stronom termin na ustosunkowanie się do jego żądania.

3. Na wniosek strony lub z inicjatywy własnej sąd arbitrażowy może starać się o uzyskanie z jakiegokolwiek źródła wszelkich informacji, które uzna za odpowiednie. Sąd arbitrażowy może również zasięgać opinii ekspertów, jeżeli uzna to za odpowiednie oraz z zastrzeżeniem wszelkich warunków uzgodnionych przez strony, w stosownych przypadkach.

4. Wszelkie informacje otrzymane przez sąd arbitrażowy na podstawie niniejszego artykułu udostępnia się stronom, a strony mogą zgłaszać uwagi do tych informacji sądowi arbitrażowemu.

5. Po zasięgnięciu opinii drugiej strony sąd arbitrażowy przyjmuje odpowiednie środki w celu rozpatrzenia wszelkich kwestii podniesionych przez stronę w odniesieniu do ochrony danych osobowych, tajemnicy zawodowej i uzasadnionych interesów w zakresie poufności.
6. Sąd arbitrażowy określa dopuszczalność, znaczenie i moc dowodową przedstawionych dowodów.

ARTYKUŁ III.12

Rozprawy

1. Jeżeli musi odbyć się rozprawa, sąd arbitrażowy, po konsultacji ze stronami, powiadamia strony z odpowiednim wyprzedzeniem o dacie, godzinie i miejscu rozprawy.
2. Rozprawa jest jawna, chyba że sąd arbitrażowy z urzędu lub na wniosek stron postanowi inaczej z ważnych powodów.
3. Protokół z każdej rozprawy sporządza i podpisuje przewodniczący sądu arbitrażowego. Jedynie taki protokół ma moc oryginału.
4. Sąd arbitrażowy może podjąć decyzję o przeprowadzeniu rozprawy w formie wirtualnej zgodnie z praktyką Biura Międzynarodowego. Strony są informowane o tej praktyce w odpowiednim czasie. W takich przypadkach stosuje się odpowiednio ust. 1 i ust. 3.

ARTYKUŁ III.13

Niedopełnienie obowiązków procesowych

1. Jeżeli w terminie określonym w niniejszym dodatku lub przez sąd arbitrażowy powód nie złożył pozwu bez wskazania wystarczającej przyczyny, sąd arbitrażowy zarządza zakończenie postępowania arbitrażowego, chyba że pozostają nierozstrzygnięte kwestie, w odniesieniu do których wydanie orzeczenia może być konieczne i sąd arbitrażowy uzna to za stosowne.

Jeżeli w terminie określonym w niniejszym dodatku lub przez sąd arbitrażowy pozwany nie złożył odpowiedzi na zawiadomienie o arbitrażu lub odpowiedzi na pozew bez wskazania wystarczającej przyczyny, sąd arbitrażowy zarządza kontynuowanie postępowania, nie uznając, że to uchybienie samo w sobie stanowi akceptację zarzutów powoda.

Akapit drugi ma również zastosowanie w przypadku, gdy powód nie złoży repliki na powództwo wzajemne.

2. Jeżeli strona należycie wezwana zgodnie z art. III.12 ust. 1 nie stawia się na rozprawie ani nie wykaże wystarczającej przyczyny swojego niestawiennictwa, sąd arbitrażowy może kontynuować postępowanie arbitrażowe.

3. Jeżeli strona należycie wezwana przez sąd arbitrażowy do przedstawienia dalszych dowodów nie uczyni tego w wyznaczonym terminie ani nie wykaże wystarczającej przyczyny takiego zaniechania, sąd arbitrażowy może wydać orzeczenie na podstawie posiadanych dowodów.

ARTYKUŁ III.14

Zakończenie postępowania

1. Jeżeli zostanie wykazane, że strony miały odpowiednią możliwość przedstawienia swoich argumentów, sąd arbitrażowy może ogłosić zakończenie postępowania.
2. Sąd arbitrażowy może, jeżeli uzna to za konieczne ze względu na wyjątkowe okoliczności, z własnej inicjatywy lub na wniosek strony, postanowić o wznowieniu postępowania w dowolnym momencie przed wydaniem orzeczenia.

ROZDZIAŁ IV

ORZECZENIE

ARTYKUŁ IV.1

Orzeczenia

Sąd arbitrażowy dąży do wydania orzeczenia w drodze konsensusu. Jeżeli jednak wydanie orzeczenia drogą konsensusu okaże się niemożliwe, sąd arbitrażowy orzeka większością głosów arbitrów.

ARTYKUŁ IV.2

Forma i skutek orzeczenia sądu arbitrażowego

1. Sąd arbitrażowy może wydać odrębne orzeczenia w różnych kwestiach w osobnych terminach.
2. Orzeczenia wydaje się w formie pisemnej i zawierają one uzasadnienie. Są one ostateczne i wiążące dla stron.
3. Orzeczenie sądu arbitrażowego jest opatrzone podpisem arbitrów, zawiera datę podjęcia oraz miejsce arbitrażu. Odpis orzeczenia podpisany przez arbitrów jest przekazywany każdej ze stron przez Biuro Międzynarodowe.
4. Biuro Międzynarodowe podaje orzeczenie sądu arbitrażowego do wiadomości publicznej.

Przy podaniu orzeczenia sądu arbitrażowego do wiadomości publicznej Biuro Międzynarodowe przestrzega odpowiednich postanowień dotyczących ochrony danych osobowych, tajemnicy zawodowej i uprawnionych interesów poufności.

Postanowienia, o których mowa w akapicie drugim, są identyczne dla wszystkich umów dwustronnych w tych obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem, jak również dla umowy w sprawie zdrowia, umowy w sprawie handlu produktami rolnymi i umowy w sprawie regularnego wkładu finansowego Szwajcarii. Wspólny Komitet przyjmuje i aktualizuje te postanowienia do celów Umowy w drodze decyzji.

5. Strony stosują się do wszystkich orzeczeń sądu arbitrażowego bez zbędnej zwłoki.

6. W przypadkach, o których mowa w art. 10 ust. 2 protokołu, po uzyskaniu stanowisk stron sąd arbitrażowy wyznacza w rozstrzygnięciu co do istoty sprawy rozsądny termin na zastosowanie się do jego orzeczenia zgodnie z art. 10 ust. 5 protokołu, uwzględniając wewnętrzne procedury stron.

ARTYKUŁ IV.3

Prawo właściwe, zasady interpretacji, mediator

1. Na prawo właściwe składa się Umowa, akty prawne Unii, do których odsyła Umowa, a także wszelkie inne przepisy prawa międzynarodowego istotne dla stosowania tych instrumentów.
2. Sąd arbitrażowy orzeka zgodnie z zasadami interpretacji, o których mowa w art. 7 protokołu.
3. Wcześniejsze orzeczenia wydane przez organ rozstrzygający spory w odniesieniu do proporcjonalności środków wyrównawczych na mocy innej umowy dwustronnej spośród tych, o których mowa w art. 11 ust. 1 protokołu, są wiążące dla sądu arbitrażowego.
4. Sąd arbitrażowy nie może orzekać w charakterze mediatora lub *ex aequo et bono*.

ARTYKUŁ IV.4

Wspólnie uzgodnione rozwiązanie lub inne powody zakończenia postępowania

1. Strony mogą w każdej chwili wspólnie uzgodnić rozwiązanie sporu. Strony wspólnie informują sąd arbitrażowy o każdym takim rozwiązaniu. Jeżeli uzgodnienie wymaga zatwierdzenia zgodnie ze stosownymi procedurami wewnętrznymi każdej ze stron, powiadomienie zawiera odniesienie do tego wymogu, a postępowanie arbitrażowe zostaje zawieszone. W przypadku braku wymogu takiego zatwierdzenia lub z chwilą powiadomienia o zakończeniu wszelkich takich postępowań krajowych postępowanie arbitrażowe zostaje zakończone.
2. Jeżeli w toku postępowania powód poinformuje sąd arbitrażowy na piśmie, że nie zamierza kontynuować postępowania, a w dniu otrzymania takiego powiadomienia przez sąd arbitrażowy pozwany nie podjął jeszcze żadnych czynności procesowych, sąd arbitrażowy wydaje postanowienie oficjalnie stwierdzające zakończenie postępowania. Sąd arbitrażowy orzeka o kosztach, które ponosi powód, jeżeli jest to uzasadnione postępowaniem powoda.
3. Jeżeli przed wydaniem orzeczenia sąd arbitrażowy stwierdzi, że kontynuowanie postępowania stało się bezcelowe lub niemożliwe z jakiegokolwiek innego powodu niż te, o których mowa w ust. 1 i 2, sąd arbitrażowy informuje strony o zamiarze wydania postanowienia kończącego postępowanie.

Akapit pierwszy nie ma zastosowania, jeżeli istnieją nierozstrzygnięte kwestie, które mogą być konieczne do rozstrzygnięcia, i jeżeli sąd arbitrażowy uzna ich rozstrzygnięcie za stosowne.

4. Sąd arbitrażowy przekazuje stronom podpisaną przez arbitrów kopię postanowienia kończącego postępowanie arbitrażowe lub orzeczenia wydanego na podstawie porozumienia między stronami. Do orzeczeń arbitrażowych wydanych na podstawie porozumienia między stronami stosuje się art. IV.2 ust. 2–5.

ARTYKUŁ IV.5

Sprostowanie orzeczenia sądu arbitrażowego

1. W terminie 30 dni od otrzymania orzeczenia sądu arbitrażowego strona może, przekazując zawiadomienie drugiej stronie oraz sądowi arbitrażowemu za pośrednictwem Biura Międzynarodowego, zwrócić się do sądu arbitrażowego o sprostowanie w tekście orzeczenia sądu arbitrażowego wszelkich błędów rachunkowych, pisarskich lub typograficznych bądź innych podobnych błędów lub pominąć o podobnym charakterze. Jeżeli sąd arbitrażowy uzna wniosek za uzasadniony, dokonuje sprostowania w terminie 45 dni od otrzymania wniosku. Wniosek nie wywołuje skutku zawieszającego bieg terminu przewidzianego w art. IV.2 ust. 6.

2. Sąd arbitrażowy może z własnej inicjatywy w terminie 30 dni od wydania decyzji dokonać sprostowań, o których mowa w ust. 1.

3. Sprostowania, o których mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, sporządza się na piśmie i stanowią one integralną część orzeczenia. Zastosowanie ma art. IV.2 ust. 2–5.

ARTYKUŁ IV.6

Honoraria arbitrów

1. Koszty, o których mowa w art. IV.7, są rozsądne, z uwzględnieniem złożoności sprawy, czasu poświęconego jej przez arbitrów oraz wszystkich innych istotnych okoliczności.
2. Zostanie sporządzony wykaz dziennych stawek wynagrodzenia oraz maksymalnej i minimalnej liczby godzin, wspólny dla wszystkich umów dwustronnych w obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem, a także dla umowy w sprawie zdrowia, umowy w sprawie handlu produktami rolnymi oraz umowy w sprawie regularnego wkładu finansowego Szwajcarii, który to wykaz aktualizuje się w razie potrzeby. Wspólny Komitet przyjmuje i aktualizuje ten wykaz do celów Umowy w drodze decyzji.

ARTYKUŁ IV.7

Koszty

1. Każda ze stron pokrywa własne koszty oraz połowę kosztów poniesionych przez sąd arbitrażowy.
2. Sąd arbitrażowy ustala swoje koszty w rozstrzygnięciu co do istoty sprawy. Koszty te obejmują wyłącznie:
 - a) honoraria arbitrów, wykazane oddzielnie dla każdego arbitra i ustalone przez sam sąd arbitrażowy zgodnie z art. IV.6;

b) koszty podróży i inne koszty poniesione przez arbitrów; oraz

c) opłaty i wydatki Biura Międzynarodowego.

3. Koszty, o których mowa w ust. 2, są rozsądne, z uwzględnieniem wartości przedmiotu sporu, złożoności sporu, czasu poświęconego przez arbitrów i wszelkich ekspertów wyznaczonych przez sąd arbitrażowy oraz innych istotnych okoliczności.

ARTYKUŁ IV.8

Kaucja na poczet kosztów

1. Na początku postępowania arbitrażowego Biuro Międzynarodowe może zażądać od stron wniesienia kaucji w równej wysokości tytułem zaliczki na poczet kosztów, o których mowa w art. IV.7 ust. 2.

2. W toku postępowania arbitrażowego Biuro Międzynarodowe może zażądać od stron wniesienia uzupełniających wpłat oprócz tych, o których mowa w ust. 1.

3. Wszystkie kwoty wpłacone przez strony w zastosowaniu niniejszego artykułu są wpłacane na rzecz Biura Międzynarodowego i wypłacane przez Biuro Międzynarodowe w celu pokrycia faktycznie poniesionych kosztów, w tym w szczególności honorariów uiszczanych arbitrom i Biuru Międzynarodowemu.

ROZDZIAŁ V

POSTANOWIENIA KOŃCOWE

ARTYKUŁ V.1

Zmiany

Wspólny Komitet może przyjmować zmiany do niniejszego dodatku w drodze decyzji.

PROTOKÓŁ DOTYCZĄCY POMOCY PAŃSTWA
DO UMOWY
MIĘDZY WSPÓLNOTĄ EUROPEJSKĄ
A KONFEDERACJĄ SZWAJCARSKĄ
W SPRAWIE PRZEWOZU KOLEJOWEGO I DROGOWEGO
RZECZY I OSÓB

UNIA EUROPEJSKA, zwana dalej „Unią”,

z jednej strony,

oraz

KONFEDERACJA SZWAJCARSKA, zwana dalej „Szwajcarią”,

z drugiej strony,

zwane dalej każda indywidualnie „Umawiającą się Stroną” oraz łącznie zwane dalej „Umawiającymi się Stronami”,

DAŻĄC do wzmocnienia i pogłębienia udziału Szwajcarii i jej przedsiębiorstw w rynku wewnętrznym Unii, którego Szwajcaria jest uczestnikiem na podstawie Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób, sporządzonej w Luksemburgu dnia 21 czerwca 1999 r. (zwanej dalej „Umową”);

UZNAJĄC, że właściwe funkcjonowanie i jednorodność w tych obszarach rynku wewnętrznego, których Szwajcaria jest uczestnikiem, wymaga równych warunków konkurencji między przedsiębiorstwami szwajcarskimi i unijnymi w oparciu o przepisy materialne i proceduralne równoważne z przepisami mającymi zastosowanie na rynku wewnętrznym w odniesieniu do pomocy państwa;

POTWIERDZAJĄC autonomię Umawiających się Stron oraz rolę i kompetencje ich instytucji, a także, w odniesieniu do Szwajcarii, poszanowanie zasad wynikających z jej porządku konstytucyjnego, w tym demokracji bezpośredniej, podziału władzy i federalizmu,

UZGADNIAJĄ, CO NASTĘPUJE:

ARTYKUŁ 1

Cele

Celem niniejszego protokołu jest zapewnienie równych warunków konkurencji między przedsiębiorstwami Unii i Szwajcarii w obszarach rynku wewnętrznego objętych zakresem Umowy oraz zagwarantowanie właściwego funkcjonowania rynku wewnętrznego poprzez ustanowienie postanowień materialnych i proceduralnych dotyczących pomocy państwa.

ARTYKUŁ 2

Związek z Umową

Niniejszy protokół i załącznik do niego stanowią integralną część Umowy. Nie zmieniają one ani zakresu, ani celów Umowy.

ARTYKUŁ 3

Pomoc państwa

1. Z zastrzeżeniem innych postanowień niniejszej Umowy, wszelka pomoc przyznawana przez Szwajcarię lub przez państwo członkowskie Unii, lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca konkurencję lub grozi zakłóceniem konkurencji poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego w zakresie, w jakim wpływa na handel między Umawiającymi się Stronami w ramach stosowania niniejszej Umowy.

2. Następujące rodzaje pomocy są zgodne z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego:

- a) pomoc o charakterze socjalnym przyznawana indywidualnym konsumentom, pod warunkiem że jest przyznawana bez dyskryminacji związanej z pochodzeniem produktów;
- b) pomoc mająca na celu naprawienie szkód spowodowanych klęskami żywiołowymi lub innymi zdarzeniami nadzwyczajnymi.
- c) pomoc, która odpowiada potrzebom koordynacji transportu lub stanowi zwrot za wykonanie niektórych świadczeń nierozdzielnie związanych z pojęciem usługi publicznej;
- d) środki określone w sekcji A załącznika I.

3. Następujące rodzaje pomocy można uznać za zgodne z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego:

- a) pomoc przeznaczona na sprzyjanie rozwojowi gospodarczemu regionów, w których poziom życia jest nienormalnie niski, lub regionów, w których występuje poważny stan niedostatecznego zatrudnienia;
- b) pomoc przeznaczona na wspieranie realizacji ważnych projektów stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania lub będących przedmiotem wspólnego zainteresowania Umawiających się Stron lub mająca na celu zaradzenie poważnym zaburzeniom w gospodarce państwa członkowskiego Unii lub Szwajcarii;
- c) pomoc przeznaczona na ułatwianie rozwoju niektórych działań gospodarczych lub niektórych regionów gospodarczych, o ile taka pomoc nie zmienia warunków wymiany handlowej w zakresie sprzecznym z interesem Umawiających się Stron;

d) pomoc na wspieranie kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego, o ile nie wpływa ona na warunki wymiany handlowej i konkurencję w zakresie sprzecznym z interesem Umawiających się Stron;

e) kategorie pomocy określone w sekcji B załącznika I.

4. Pomoc przyznana zgodnie z sekcją C załącznika I uznaje się za zgodną z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego i wyłącza się z wymogu zgłoszenia na mocy art. 4.

5. Pomoc przyznana przedsiębiorstwom zobowiązanym do zarządzania usługami świadczonymi w ogólnym interesie gospodarczym lub mającym charakter monopolu skarbowego podlega postanowieniom zawartym w niniejszym protokole w zakresie, w jakim stosowanie tych postanowień nie utrudnia realizacji, pod względem prawnym lub faktycznym, szczególnych zadań, jakie powierzono tym przedsiębiorstwom. Rozwój handlu nie może być naruszony w sposób spreczny z interesami Umawiających się Stron.

6. Niniejszy protokół nie ma zastosowania do pomocy, w przypadku gdy kwota przyznana jednemu przedsiębiorstwu na działalność objętą zakresem Umowy stanowi pomoc *de minimis* określoną w sekcji D załącznika I.

7. Wspólny Komitet może podjąć decyzję o aktualizacji sekcji A i B załącznika I poprzez określenie środków, które są zgodne, lub kategorii pomocy, które można uznać za zgodne z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego.

ARTYKUŁ 4

Nadzór

1. Do celów art. 1 Unia, zgodnie z podziałem kompetencji między Unią a jej państwami członkowskimi, oraz Szwajcaria, zgodnie ze swoim konstytucyjnym porządkiem kompetencyjnym, sprawują nadzór nad stosowaniem zasad pomocy państwa odpowiednio na swoich terytoriach, zgodnie z niniejszym protokołem.
2. Do celów wdrożenia niniejszego protokołu Unia utrzymuje system nadzoru pomocy państwa zgodnie z art. 93, 106, 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej uzupełnionymi aktami prawnymi Unii w dziedzinie pomocy państwa oraz aktami prawnymi Unii dotyczącymi pomocy państwa w sektorach przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób, wymienionymi w załączniku II sekcja A pkt 1.
3. Do celów wdrożenia niniejszego protokołu Szwajcaria, w terminie pięciu lat od wejścia w życie niniejszego protokołu, ustanawia i utrzymuje system nadzoru nad pomocą państwa, który stale zapewnia poziom nadzoru i egzekwowania równoważny poziomowi stosowanemu w Unii, jak określono w ust. 2, w tym:
 - a) niezależny organ nadzoru; oraz
 - b) procedury zapewniające sprawowaną przez organ nadzoru kontrolę zgodności pomocy z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego, obejmujące w szczególności:
 - (i) wcześniejsze zgłoszenie planowanej pomocy organowi nadzoru;

- (ii) ocenę zgłoszonej pomocy przez organ nadzoru oraz jego kompetencje w zakresie kontroli niezgłoszonej pomocy;
- (iii) możliwość zaskarżenia, przed właściwym organem sądowym – ze skutkiem zawieszającym od momentu, w którym akt staje się możliwy do zaskarżenia – pomocy, którą organ nadzoru uzna za niezgodną z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego; oraz
- (iv) odzyskanie pomocy – wraz z odsetkami – która została udzielona i uznana za niezgodną z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego.

4. Zgodnie z konstytucyjnym porządkiem kompetencyjnym Szwajcarii postanowienia ust. 3 lit. b) pkt (iii) i (iv) nie mają zastosowania do aktów Zgromadzenia Federalnego oraz Rady Federalnej Szwajcarii.

5. W przypadku gdy szwajcarski organ nadzoru nie może zaskarżyć pomocy przyznanej przez Zgromadzenie Federalne lub Radę Federalną Szwajcarii przed organem sądowym ze względu na ograniczenia kompetencyjne wynikające z porządku konstytucyjnego Szwajcarii, zaskarża zastosowanie tej pomocy przez inne organy we wszystkich konkretnych przypadkach. Jeżeli organ sądowy uzna, że dana pomoc jest niezgodna z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego, właściwe szwajcarskie organy sądowe i administracyjne uwzględniają to rozstrzygnięcie przy ocenie w zawisłej przed nimi sprawie, czy należy zastosować tę pomoc.

ARTYKUŁ 5

Istniejąca pomoc

1. Art. 4 ust. 3 lit. b) nie ma zastosowania do istniejącej pomocy, w tym do programów pomocy i pomocy indywidualnej.
2. Do celów niniejszego protokołu istniejąca pomoc obejmuje pomoc przyznaną przed wejściem w życie niniejszego protokołu i w okresie pięciu lat od jego wejścia w życie.
3. W ciągu dwunastu miesięcy od daty ustanowienia systemu nadzoru zgodnie z art. 4 ust. 3 organ nadzoru uzyskuje przegląd istniejących programów pomocy objętych zakresem Umowy, które nadal obowiązują, oraz dokonuje oceny *prima facie* tych programów pod kątem kryteriów określonych w art. 3.
4. Wszystkie istniejące programy pomocy w Szwajcarii podlegają stałej kontroli organu nadzoru pod kątem ich zgodności z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego zgodnie z ust. 5, 6 i 7.
5. Jeżeli organ nadzoru uzna, że istniejący program pomocy nie jest lub przestał być zgodny z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego, informuje właściwe organy o obowiązku przestrzegania niniejszego protokołu. Jeżeli taki program pomocy zostanie zmieniony lub zakończony, właściwe organy informują o tym organ nadzoru.
6. Jeżeli organ nadzoru uzna, że środki przyjęte przez właściwe organy są odpowiednie do zapewnienia zgodności programu pomocy z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego, publikuje te środki.

7. Niezależnie od ust. 1 niniejszego artykułu, jeżeli organ nadzoru uzna, że program pomocy pozostaje niezgodny z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego, publikuje swoją ocenę i kwestionuje stosowanie tego programu pomocy we wszystkich konkretnych przypadkach, zgodnie z art. 4 ust. 3 lit. b) pkt (iii) i art. 4 ust. 5.

8. Do celów niniejszego protokołu, jeżeli istniejący program pomocy zostanie zmieniony w sposób, który wpływa na zgodność pomocy z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego, taką pomoc uznaje się za nową pomoc i w związku z tym stosuje się do niej art. 4 ust. 3 lit. b).

ARTYKUŁ 6

Przejrzystość

1. Umawiające się Strony zapewniają przejrzystość w odniesieniu do pomocy przyznawanej na ich terytorium. W przypadku Unii przejrzystość opiera się na obowiązujących w Unii przepisach materialnych i proceduralnych dotyczących pomocy państwa objętej zakresem Umowy. W przypadku Szwajcarii przejrzystość opiera się na przepisach materialnych i proceduralnych równoważnych przepisom mającym zastosowanie w Unii w odniesieniu do pomocy państwa objętej zakresem Umowy.

2. Każda z Umawiających się Stron zapewnia, w odniesieniu do swojego terytorium i o ile niniejszy protokół nie stanowi inaczej, publikację:

- a) informacji o przyznanej pomocy;
- b) opinii lub decyzji swoich organów nadzoru;

- c) orzeczeń właściwych organów sądowych dotyczących zgodności pomocy z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego; oraz
- d) wytycznych i komunikatów stosowanych przez jej organy nadzoru.

ARTYKUŁ 7

Warunki współpracy

1. Umawiające się Strony współpracują i wymieniają informacje na temat pomocy państwa, z zastrzeżeniem ich odpowiednich przepisów prawnych i dostępnych zasobów.
2. Do celów jednolitego wdrażania, stosowania i jednolitej interpretacji przepisów prawa materialnego dotyczących pomocy państwa oraz harmonijnego rozwoju w tym zakresie:
 - a) Umawiające się Strony współpracują i konsultują się wzajemnie w odniesieniu do odpowiednich wytycznych i komunikatów, o których mowa w załączniku II sekcja B; oraz
 - b) organy nadzoru Umawiających się Stron zawierają porozumienia dotyczące regularnej wymiany informacji, w tym na temat skutków stosowania postanowień dotyczących istniejącej pomocy.

ARTYKUŁ 8

Konsultacje

1. Na wniosek jednej z Umawiających się Stron Umawiające się Strony konsultują się ze sobą na forum Wspólnego Komitetu w sprawach związanych z wdrażaniem niniejszego protokołu.
2. W przypadku rozwoju sytuacji dotyczącej ważnych interesów jednej z Umawiających się Stron, która to sytuacja może mieć wpływ na funkcjonowanie niniejszego protokołu, na wniosek Umawiającej się Strony Wspólny Komitet zbiera się na odpowiednio wysokim szczeblu w ciągu 30 dni od złożenia wniosku w celu omówienia takiej kwestii.

ARTYKUŁ 9

Włączenie aktów prawnych

1. Niezależnie od art. 5 protokołu instytucjonalnego do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób (zwanego dalej „protokołem instytucjonalnym”) do celów art. 3 ust. 4 i 6 oraz art. 4 ust. 2 i 3 oraz w celu zagwarantowania pewności prawa i jednolitości prawa w obszarze rynku wewnętrznego, którego Szwajcaria jest uczestnikiem na mocy Umowy, Szwajcaria i Unia zapewniają, aby akty prawne Unii przyjęte w dziedzinach objętych sekcjami C i D załącznika I oraz sekcją A załącznika II zostały włączone do tych załączników najszybciej, jak to możliwe po ich przyjęciu.

2. Przyjmując akt prawny w dziedzinie objętej sekcjami C i D załącznika I lub sekcją A załącznika II, Unia jak najszybciej informuje o tym Szwajcarię za pośrednictwem Wspólnego Komitetu. Na wniosek jednej z Umawiających się Stron, Wspólny Komitet przeprowadza wymianę poglądów na ten temat.
3. Wspólny Komitet działa zgodnie z ust. 1 poprzez jak najszybsze przyjęcie decyzji w sprawie zmiany sekcji C i D załącznika I oraz sekcji A załącznika II, w tym niezbędnych dostosowań.
4. Z zastrzeżeniem art. 6 protokołu instytucjonalnego, decyzje Wspólnego Komitetu na mocy ust. 3 niniejszego artykułu wchodzi w życie niezwłocznie, ale w żadnym wypadku nie wcześniej niż w dniu, w którym odpowiedni akt prawny Unii zacznie mieć zastosowanie w Unii.

ARTYKUŁ 10

Wejście w życie

1. Niniejszy protokół podlega ratyfikacji lub zatwierdzeniu przez Umawiające się Strony zgodnie z ich własnymi procedurami. Umawiające się Strony powiadamiają się nawzajem o zakończeniu wewnętrznych procedur niezbędnych do wejścia w życie niniejszego protokołu.
2. Niniejszy protokół wchodzi w życie pierwszego dnia drugiego miesiąca następującego po dniu ostatniego powiadomienia dotyczącego instrumentów wymienionych poniżej:
 - a) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób;

- b) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie swobodnego przepływu osób;
- c) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego;
- d) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego;
- e) Protokół dotyczący pomocy państwa do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie transportu lotniczego;
- f) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób;
- g) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie przewozu kolejowego i drogowego rzeczy i osób;
- h) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską dotyczącej handlu produktami rolnymi;
- i) Protokół instytucjonalny do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie wzajemnego uznawania w odniesieniu do oceny zgodności;
- j) Protokół zmieniający do Umowy między Wspólnotą Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie wzajemnego uznawania w odniesieniu do oceny zgodności;

- k) Umowa między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie regularnego wkładu finansowego Szwajcarii przeznaczonego na zmniejszanie różnic gospodarczych i społecznych w Unii Europejskiej;
- l) Umowa między Unią Europejską i Europejską Wspólnotą Energii Atomowej, z jednej strony, a Konfederacją Szwajcarską, z drugiej strony, w sprawie uczestnictwa Konfederacji Szwajcarskiej w programach Unii;
- m) Umowa między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w sprawie warunków uczestnictwa Konfederacji Szwajcarskiej w Agencji Unii Europejskiej ds. Programu Kosmicznego.

ARTYKUŁ 11

Zmiany i rozwiązanie

1. Niniejszy protokół można zmienić w każdej chwili za obopólną zgodą Umawiających się Stron.
2. W przypadku rozwiązania Umowy zgodnie z art. 58 ust. 3 Umowy niniejszy protokół przestaje obowiązywać z dniem, o którym mowa w art. 58 ust. 4 Umowy.
3. W przypadku gdy Umowa przestaje obowiązywać, osoby fizyczne i przedsiębiorstwa zachowują prawa i obowiązki, które nabyły na mocy Umowy przed datą jej wygaśnięcia. Umawiające się Strony ustalają, za wzajemnym porozumieniem, jakie działania należy podjąć w odniesieniu do praw, których proces nabywania trwa.

Sporządzono w [...] w dniu [...] r. w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach w językach angielskim, bułgarskim, chorwackim, czeskim, duńskim, estońskim, fińskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, irlandzkim, litewskim, łotewskim, maltańskim, niderlandzkim, niemieckim, polskim, portugalskim, rumuńskim, słowackim, słoweńskim, szwedzkim, węgierskim oraz włoskim, przy czym teksty w każdym z tych języków są jednakowo autentyczne.

NA DOWÓD CZEGO niżej podpisani, należycie do tego celu upoważnieni, złożyli swoje podpisy pod niniejszym protokołem.

[Podpisy (we wszystkich 24 językach UE: „W imieniu Unii Europejskiej” i „W imieniu Konfederacji Szwajcarskiej”)]

WYJĄTKI I WYJAŚNIENIA

SEKCJA A

**ŚRODKI ZGODNE Z PRAWIDŁOWYM FUNKCJONOWANIEM
RYNKU WEWNĘTRZNEGO, O KTÓRYCH MOWA W ART. 3 UST. 2 LIT. d)**

Następujące środki są zgodne z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego i nie podlegają art. 4 ust. 3 lit. b):

[...].

SEKCJA B

**KATEGORIE POMOCY, KTÓRE MOŻNA UZNAĆ ZA ZGODNE
Z PRAWIDŁOWYM FUNKCJONOWANIEM RYNKU WEWNĘTRZNEGO
O KTÓRYCH MOWA W ART. 3 UST. 3 LIT. e)**

Następujące kategorie pomocy można uznać za zgodne z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego:

[...].

SEKCJA C

WYŁĄCZENIA GRUPOWE, O KTÓRYCH MOWA W ART. 3 UST. 4

Uznaje się, że pomoc jest zgodna z prawidłowym funkcjonowaniem rynku wewnętrznego i jest wyłączona z wymogu zgłoszenia na mocy art. 4, jeżeli jest przyznawana zgodnie z warunkami materialnymi określonymi w następujących przepisach:

- 1) rozdziałach I i III rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznającego niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz.U. L 187 z 26.6.2014, s. 1), ostatnio zmienionego rozporządzeniem Komisji (UE) 2023/1315 z dnia 23 czerwca 2023 r. (Dz.U. L 167 z 30.6.2023, s. 1);
- 2) art. 9 rozporządzenia (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczącego usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 i (EWG) nr 1107/70 (Dz.U. L 315 z 3.12.2007, s. 1), ostatnio zmienionego rozporządzeniem (UE) 2016/2338 z dnia 14 grudnia 2016 r. (Dz.U. L 354 z 23.12.2016, s. 22). W przypadku Szwajcarii art. 9 należy rozumieć, z wyjątkiem art. 5 i 5a tego rozporządzenia, zgodnie z warunkami określonymi w art. 24a ust. 5 Umowy.

SEKCJA D

POMOC *DE MINIMIS*, O KTÓREJ MOWA W ART. 3 UST. 6

„Pomoc *de minimis*” ma znaczenie określone w rozporządzeniu Komisji (UE) 2023/2831 z dnia 13 grudnia 2023 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Dz.U. L, 2023/2831, 15.12.2023).

W przypadku pomocy przyznawanej przedsiębiorstwom zobowiązanym do zarządzania usługami świadczonymi w ogólnym interesie gospodarczym „pomoc *de minimis*” ma znaczenie określone w rozporządzeniu Komisji (UE) 2023/2832 z dnia 12 grudnia 2023 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* przyznawanej przedsiębiorstwom wykonującym usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym (Dz.U. L, 2023/2832, 15.12.2023).

AKTY O ZASIĘGU OGÓLNYM I AKTY SEKTOROWE MAJĄCE ZASTOSOWANIE W UNII
EUROPEJSKIEJ,
O KTÓRYCH MOWA W ART. 4 UST. 2

SEKCJA A

AKTY O ZASIĘGU OGÓLNYM I AKTY SEKTOROWE

- 1) Do celów niniejszego protokołu i zgodnie z art. 4 ust. 2 Unia stosuje następujące akty:
 - a) rozporządzenie Rady (UE) 2015/1589 z dnia 13 lipca 2015 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. L 248 z 24.9.2015, s. 9);
 - b) rozporządzenie Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (UE) 2015/1589 (Dz.U. L 140 z 30.4.2004, s. 1), ostatnio zmienione rozporządzeniem Komisji (UE) 2016/2105 z dnia 1 grudnia 2016 r. (Dz.U. L 327 z 2.12.2016, s. 19);
 - c) rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu (Dz.U. L 187 z 26.6.2014, s. 1), ostatnio zmienione rozporządzeniem Komisji (UE) 2023/1315 z dnia 23 czerwca 2023 r. (Dz.U. L 167 z 30.6.2023, s. 1);

- d) rozporządzenie Komisji (UE) 2023/2831 z dnia 13 grudnia 2023 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* (Dz.U. L, 2023/2831, 15.12.2023);
 - e) rozporządzenie Komisji (UE) 2023/2832 z dnia 13 grudnia 2023 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy *de minimis* przyznawanej przedsiębiorstwom wykonującym usługi świadczone w ogólnym interesie gospodarczym (Dz.U. L, 2023/2832, 15.12.2023);
 - f) rozporządzenie (WE) nr 1370/2007 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2007 r. dotyczące usług publicznych w zakresie kolejowego i drogowego transportu pasażerskiego oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 1191/69 i (EWG) nr 1107/70, (Dz.U. L 315 z 3.12.2007, s. 1), ostatnio zmienione rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/2338 z dnia 14 grudnia 2016 r. (Dz.U. L 354 z 23.12.2016, s. 22).
- 2) Do celów niniejszego protokołu oraz zgodnie z art. 4 ust. 3 Szwajcaria ustanawia i utrzymuje system nadzoru nad pomocą państwa, który zapewnia przez cały czas poziom nadzoru i egzekwowania równoważny poziomowi stosowanemu przez Unię, określonego w art. 4 ust. 2 oraz w pkt 1 niniejszej sekcji.

SEKCJA B

WYTYCZNE, KOMUNIKATY I PRAKTYKA DECYZYJNA KOMISJI EUROPEJSKIEJ

- 1) Do celów niniejszego protokołu oraz zgodnie z art. 4 ust. 3 szwajcarski organ nadzoru i właściwe organy sądowe w Szwajcarii należycie uwzględniają odpowiednie wytyczne i komunikaty wiążące Komisję Europejską, a także jej praktykę decyzyjną i w miarę możliwości się do nich stosują, w celu zapewnienia poziomu nadzoru i egzekwowania równoważnego poziomowi stosowanemu przez Unię.
- 2) Komisja Europejska przekazuje Wspólnemu Komitetowi i publikuje wytyczne i komunikaty, które uznaje za istotne w kontekście Umowy.
